1934 5252.

СНІП

Виходить що-тижня у неділю в ранці у Харькові.

УМОВИ ПЕРЕДПЛАТИ: на рік 3 руб., на пів-року 1 руб. 75 коп., на 3 місяці 1 руб., окреме число коштує—5 к., подвійне—10 коп.—За-кордон—4 р., 1/2 року—2 руб.

Річні передплатники одержать безплатний додаток.

Адреса Редакциї: КОНТОРСЬКА, 21.

Телефон редакциї—839.

В справах редакциї можна бачити від 3 до 5 годин вечора по понеділках, середах та пятницях.

Авторі рукописів повинні подавати своє прізвище й адресу. Редакція може скорочувати і зміняти статті; більші статті, до друку не ухвалені, переховуються в редакциї 3 місяці й висилаются авторам їх коштом, а дрібні замітки й дописи одразу знищуються. Рукописи, на яких не зазначені умови друку, уважаються безплатними.

З ПРИВОДУ надісланих до газети ВІРШІВ редакция не листується.

УМОВИ ДРУКУВАННЯ ОГОЛОШЕНЬ:

За рядок петіту попереду тексту, або за його місце платиться по 30 к. і по умові.

За рядок петіту після тексту: за перший раз 20 к. і по умові, за другий—10 к. Хто шукає заробітку, платить за оповістку в 3 рядки 10 к. за раз, при умові друкування не меньше 3-х разів.

Ч° 35—36. 9 (22) Вересня. 1912 рік.

Жертвуйте на пам'ятник Т. ШЕВЧЕНКОВІ у Київі.

ЗМІСТ: Передовиця. М. М—ський. Всеукраінець. Листи з Галичини не на галицькі теми. Євген Письменний. Лист з Парижу. Олександер С—ський. Сельські враження. М. Плевако. Химерний пам'ятник. Офі. Культ Озерянської Богородиці. М. Новий Єпископ. Грицько Г. Починають брикатись. О. М—ський. Звіт. З нашого життя. З Галичини. З Буковини. Новинки. Оголошення. Фел'єтон: Поезії Ш. Кантакузен'а в перекладі Ф. Петруненка. Вірши .С. С—к. Осіння мушка. Д. Дмитрусь. Мара. Картка.

Рада Т-ва ім. Квітки-Основ'яненка

повідомляє членів т-ва, что в неділю 9 Вересня о 6 годині у вечері відбудуться *загальні збори* членів в будинку Шекліїва по Соборному пер. № 1.

До обміркування належять:

1) Доклад Ради;
2) Обрахунок на 1912/1913 р.р.
3) Найми помешкання й умеблювання;
4) Обрання членів Ради замісць тих, що вибули.

ВИЙШОВ

АЛЬБОМ

„Мотіви Українського Орнаменту"

Художників С. Васильківського та Н. Самокиша друкований у Лейпцігу фарбами, злотом та сріблом.

40 чудових орнаментів.

Рекомендуємо будівничим, альфрейщикам, малярам, різбярям. Гарно для керамічних виробів та вишивання. Цінна 6 карб. Продається по кращих книгарнях. Головний склад видання: Катерининська в. Ч° 69 на Москалівці у Харькові.

Книгарям звичайна знижка.

Харьків 9 (22) Вересня 1912 р.

Вибори до Думи Державної вже незабаром відбудуться. Період передвиборчої агітації саме розпочався. Агітація! Як дивно звучить се слово в прикладанні до наших обставин. Вохкою пеленою млявости та покволости окутане все життє в Росії. Повільні рухи, пиняві думки, мляві події—се все характерні прикмети громадського життя московського громадянства. І сей загальний тон життя пануючої нації впливає й на життя українського громадянства. Наче якась велитенська постать незграбна та похила з безсило позвисалими руками стоїть українське громадянство на зігнутих ногах. І глибокою іронією звучить слово агітація, коли прикласти його до украінства, що перебуває в летаргії. Треба загітувати сей летаргизований організм, треба—випрямити ноги, вирівняти тіло та підняти руки в сієї пихилої постаті. Яка для сього потрібна праця! Яка се велика, довга та тяжка праця!

І от до сеї важкої праці повинні ми взятись з повною свідомостю, як її ваги, так її потреби. Швидче, зараз, повинні!

До сеї повинности кличе нас формально закон, до сеї повинности закликає нас тяжке становище нашої національної справи й почуття власної гідности. І коли-б ми навіть не хотіли розпочинати виборчу боротьбу, хотіли-б ухилитись від неї, ми проте силою річей змушені до неї вступити. Стороння сила пхає нас до неї.

Йдемо на вибори не во ім'я дрібної партійної боротьби за впливи, амбіциї. Се не про те йде річ, чи кадети чи праві чи ліві партії російські матимуть перевагу в Думі Державній. З нашого національнаго становища не те важно, які саме москалі будуть у Думі Державній, а те чи будуть у ній українці? Ми сімпатізуємо більше тим або иншим напрямам серед московського громадянства, але гаразд розуміємо, що кожен рік приносить зміни в партійних групованнях москалів і вчорашній кадет виглядає сьогодні в одежині безпартійного проґресіста або навіть замаскованого націоналіста. Таким змінам нема кінця, але ріжниця між націями московською та українською, між їх інтересами не зменшується від того. І йдучи на вибори, йдемо боротись за право нашої нації на життя. Не за скороминущі партийні інтереси ми беремось, а за постійні інтереси нації.

Коли-б ми спромоглися, коли-б напружили сили й післали з України стількі послів до Думи Державної, скількі надає нам *закон*, ми-б досягли ухвали законів, що забезпечили-б наше життє національне. Се цілком від нас залежить. Тількі від нас. Від нашої бадьорости, витревалости, свідомости.

Насамперед нам треба свідомости. Всі українці—усі повинні стати в свої ряди під українську корогву. Всі ставаймо: не сміє ні один з нас бути в чужих рядах. Які б не були гарні та принадні написи та наліпки на чужих рядах—не спокушаймось. Мовчки з повним розуминням та свідомостю ставаймо в свої ряди. Хто лишиться в чужих рядах, той вчинить зраду проти свого народу. І не тількі той, хто йде в чужі ряди, але й той, хто стоїть осторонь від усього, хто хоче байдуже приглядатись до боротьби—

навіть і той чинить зраду. Всі українці, всі повинні стати в ряди. Адже справа йде про інтерес нашої нації.

Потім витревалости нам треба. З усіх народів славянщини ми, мабуть, найменьше витревалі. Ми досить лехко запалюємось, ми зовсім щиро хочемо сьогодні досягти певної мети, ми наважуємось віддати всі сили для осягнення тієї мети, але вже другий день бачить нас зневіреними і найменьша перешкода геть відкидає нас від мети й змушує зректися наших гордих мрій. Ми не вміємо день у день, довго, непохитно, незмінно працювати, щоб осягнути призначену мету. Ми нарід мякої вдачи, слабої волі. Се наші національні хиби. Се повинні ми зрозуміти і виховувати, культівувати в собі витревалість для щоденної боротьби. Ми можемо в запалі, в захопленні зробити велитенський вчинок, але цілком нездатні шляхом дрібної, пляновної, невпинної праці бути творцями великих подій. А тим часом тільки сі останні події суть довговічні, довготревалі, не скороминущі, для цілих поколінь важні, для викования нашої будучини користні. Дрібної, часом незамітної, комашиної праці нам бракує. До сієї праці нахилімо себе! Тільки в такій праці є забезпека успіху, перемоги, побіди.

І третє нам потрібне се бадьорість.

Ми—ходячий смуток, зневіра, сум. Нема бадьорости в наших душах, нема віри в свої сили. А хіба можлива творча работа без бадьорости. Ціле широке громадянство наше страждає на сю страшну недугу.

Хто йде на боротьбу з сумом у душі, без бадьорости в серці, хіба може той довго втримати сю боротьбу, хіба зможе він перемоти? Не ворог його подужає, а сум заїсть. Елемент самозгуби носить він у собі. Отже виробляймо бадьорий світогляд, особистий і громадський. Бадьору людину ніякі перешкоди не спинять, бадьорість дасть завжди перемогу. Отже йдім до виборчої боротьби свідомо, витревало, бадьоро!

Треба нам провести своїх послів до Думи Державної. Отже зробімо се. Аби схотіли ми сього то й зробимо. Кажуть, нема кого з нас вибірати, кажуть нас мало, а «їх»—наших противників більше. Се неправда! Ми маємо людей, людей достойних, працьоватих, щиро відданих нашим інтересам. Ми маємо політичних борців. Їх пошлімо.

Не робімо так, як досі, що кожен хоче бути свавільним, некарним, а через те не слуха громади і коли не по його, то за чужого голос подає, а не за українця. Се причина руїни. Розважмо й поміркуймо. І виберімо з поміж себе енергійних, здатних людей, переконаних, які-б не хилялись на всі боки, але вели виразну тверду українську політику. Вибрати нікчемних, млявих тюхтіїв на послів се ще гірше, ніж зовсім не вибрати ніякого, бо тюхтії проспплять наші інтереси. Хто приймає на себе обов'язки нашого посла, той віддає себе на жертву громадським інтересам—так треба розуміти обрання.

Є в нас кого вибірати, є й кому вибірати. Але ті, хто має вибірати, дуже несміливі, затуркані люде. Треба до них підійти й ім сказати, нагадати про їх обов'язки. І вони зразу зрозуміють свої інтереси й свої обов'язки. Перемога буде за нами. Тільки ходімо з ясним чолом, з бадьорою вірою, з розумною свідомостю. Ходім працювати. Не довго навіть вже працювати, але великих наслідків доробитись можемо.

І не журімось, але радіймо, що на шляху йдемо зовсім самостійно. До бадьорих навіть ледачі й мляві незабаром пристануть: так сильно й могутне впливає на людей приклад і призвід.

Всеукраїнець.

Листи з Галичини не на галицькі теми.

I.

Досить часто доводиться в «правій» російській пресі зустрічати згадки, що до виборів готовляться й українці. Стежучи пильно за передвиборчою хронікою в «Раді» і в де яких поступових російських часописях, ніґде, навіть між рядками, не можна вичитати, щоб українці щось робили перед виборами і я в кінці набрав переконання, що права преса неправду пише, пише про те, що повинно б бути, але чого в дійсности нема.

Так, глибоко переконаний, що наші люде на Україні, як і подобає українським патріотам, сидять собі на печі і думають, що до Думи українці якось таки проскочать, може якимсь чудом, що в четвертій Думі таки буде хоч один свідомий українець, на показ.

Сього мого переконання не годні захитати й оголошення двох українських платформ і полеміка з приводу одної платформи, й дві згадки в «Раді» про українську кандидатуру з Київа. Не говорять нічого про передвиборчу роботу українців й дошкулювання одеського дописувача «Ради» бувшому одеському

С. С-к.

Осіння мушка.

(З польскої мови).

Облінилося дрібне тільце її; крильця стратили яскраві блиски, важчими стали й не могли вже більше пронизувати повітря. Ще чимало разів вона витягала їх на бліде сонечко й тримала нерухомими довго, довго—аби сили набратись, аби засвітились вони радугою кольорів... Та дарма: не можуть придбати сили бліді та злинялі мушини крильця.

А головка її з великими розумними рубіновими очима була повна сумних невеселих думок, які плакали сльозами серця. Часом здавалося бідній мушці, що повернуться ще гарні ясні дні, що сили прибудуть й вона полетить туди... далеко у те чаріве місто. Але дякуючи слабости що дня мусіла одкладати ..

Думала вона: —може зранку буду сильніща то-й полечу,— Я мушу, мушу полетіти,— так умовляла вона сама себе й разом почувала, що вже не має па те сили...

А дні минали. Сонечко світило все слабше, наче смертельно втомлене. Цілісенькі дні в тяжкій задумі сиділа бідолашна мушка на сухому вільховому листку.

На заході сонця вона звертала свої сумні очі на той край неба, де було місто... Лишень рідко доводилось їй бачити незловимо-малі золоті контури його.

Проте видався один чудовий день.

Легенький вітрець шепотів по очеретах, але був він такий слабенький, що не міг замутити води. Й здавалося, що сонечно стало сильнійшим; у повітрі плавало павутиння бабиного літа і який-сь золотий невловимий порох засипав сонний простір.

— Сьогодні, сьогодні полечу! думала мушка й чекала тільки заходу сонця щоб полинути разом з останніми промінями. А сонечко так хутко падало!.. Ось-ось доторкнеться землі!..

Мушка напружує свої великі рубінові очі й посилає погляд далеко, далеко до золотої примари міста, яке дякуючи сояшним ефектам здавалося складеним з блискучих бляшок....

депутатові «тоже малоросові» Нікольському, ні виборчі права населення, ні в кінці одна єдина брошура про вибори до Думи державної, яка певно лежить на лавках книгарні і буде ширитись в народі, як минуть вибори.

Я добре знаю, що жадній українській групі суспільній нема волі виступати одверто в публичнім життю, нема волі одверто провадити виборчу компанію. Нема волі. . Але й в неволі находять люди способи боротьби...

Ніякий «догляд» не годен обняти сусідського життя, паспортна система і поліцейські рогачки не годні спинить рух людности з сел до міст, з міст до сел, з міста до міста і від села до села.

Блюстителі «порядку і спокойствія» не годні знати, що люди між собою говорять в їх повседневних відносинах, не годні заборонити їм заводити знайомства в громадських цілях і в «кустарний» спосіб займатись громадськими справами, коли обставини не позволяють на організовані форми суспільного життя. Доносителі по найму і по призванню не матимуть навіть про що доносити, хоч би їх так було багато, що де двох зійдеться там і підслухач з'являється третім. бо ж люди мають говорити не про «озброєне повстання» і «демократичну республіку», і не про «відірвання України від Росії та прилучення до Австрії», а про легальне виконання горожанських прав, про те, щоб в легально іструючу законодатну інституцію послати таких послів, які відповідають *їх* бажанням, а не бажанням засадничих ворогів тієї інституції, послати таких людей, котрі розуміли б потреби українського населення й уміли їх в відповідний спосіб боронити.

Перешкод для ведення виборчої акції дуже багато, але ще більше є можливостей їх оминути, побороти, треба тільки хотіння й праці, треба *активности*.

А ми, українці, серед численних хиб і пороків одержаних в спадок від своїх батьків, найбільшу хибу, найбільший порок маємо, і ні як його непозабудемось, страшну, кари гідну національну пасивність і безділлє, безділлє лише для себе, бо для других багато часом робимо. В *своїх* же справах все надіємось на «а може» хоч би те «може» що дня нас до роспуки приводило. Та добре, коли хтось хоч надію має. Більше всього люди наші сидять по своїх норах без надій, лише з мріями, бо надіятись можна на щось, як на результат чогось, надіятись можна на посунення національної справи наперед тоді, коли для цього попрацювати, вложити в це діло працю. А мрія... це така невинна річ, не вимагає ані праці, не потягає небезпеки навіть і не дає ніяких результатів, крім спокою і—иноді патріотичного плану.

В мріях ми часто навіть далеко заходимо, але з своїми дітьми говоримо «по панському», сусідів не зважуємось заставляти слухати «мужичої мови», цілі літа можемо сидіти на селі і жадному селянинові книжки української не дати, хоч би се була—«Від чого вмерла Мелася». І не тому, що за ці «злочини» власть здумала би вести до криміналу, а просто тому, що ми є *пасивними* людьми під зглядом національним.

Нам, хто тільки не захоче, той не накипе своєї «віри», тільки ми ніколи й нікому своєї, часто навіть власним дітям. Це не є згущування красок, 9/10 «свідомих» українців в Росії мусять про себе сказати, що то правда. Далеко ліпше під цим зглядом в Галичині, але й тут водяться ще такі «патріоти» і «діячі».

Ота пасивність національна, коли ми перейдемо від приватного родинного і сусідського життя до життя громадського дійсне *загальна* на російській Україні. Російські українці боролися і будуть боротися за все, тільки не за те, чого їм найбільше треба. Працюють вони багато для народної просвіти, тільки тою своєю роботою вкидають нарід в пащу денаціоналізації, а не подбають навіть невинної книжки просунути в шкільні бібліотеки. Є вони великими прихильниками земства і ідеї самоврядовання, але про самоврядовання *України* говорять тільки в святочні дні, і то так, щоб люди не почули, бо... якось ніяково, «не своевременно». Великі вони прихильники представницького устрою державного, але на виборах голосують за ріжних поступовців, лібералів, соціялістів тільки *не українців* і самі, як національність, з того устрою не користають

Мало ще виплекали внутрішньої сили національної, показчиком якої є національна активність і з якої виростає сила національна в політиці і громадському життю. І мені здається, що не проявлять російські українці національної активности і в таку важну хвилю, як вибори до думи, ніщо на це принаймні не показує. Переконався б я в-противнім, коли-б прочитав по часописах, що студентів і инших інтелігентів українських виставляє з села поліція за передвиборчі розмови з виборцями, а урядники відбирають від селян українські книжки про вибори до думи і списують про це протоколи. Але ж сього нема. Через те й не бачу ніякої діяльности.

Євген Письменний.

Лист з Парижу.

Як відомо, у Парижі в р. 1913 має відбутися конґрес націй, призначений утворенню світової межинародної згоди.

— Лечу вже, лечу! закричала мушка й підхопилася з свого сухого листа; замиготіла як влітку своїми ріжно кольоровими, наче желятиновими крильцями. Вони здавалися ще зовсім міцними. Мушка летить: як чудово плинути в золоті останнього сояшного проміння. Мушка почуває невимовну радість, безмежне щастя.—

Але вмить вона знесилюється голова стає важкою, крильця наче залізні, зламані...

— Ой як моторошно: що ж це, думає вона, що зо мною скоїлось? Але хвилину згодом вона вже нічого не дума, нічого не бачить. Падає вона нерівно, наскосок на блискучу воду, падає вона за кільканадцять кроків від свого сухого вільхового листя.

Сухі наче желятинові крильця тримають її зверху, але головка схилилася й очі, сі великі розумні рубінові очі навік замутилися...

А люде? Чи мало поміж вас мають таку долю!..

Ш. А. Кантакузен.

Сучасний французький поет, родом волох, в перекладах Федора Петруненка.

3) Вона прийшла в останній раз до мене
І сміючись повідала про те,
Що серденько моє—мов лід студене—
В її коханні щастям розцвіте...

„Мій друже! для тебе уже немає
Ніде таїн... Ти довго сумував,
Але тепер душа твоя співає,
Немов струмок весняний в їй заграв...

Щасти-ж тобі о-так по-віки жити!..
По тім—прощай, бо я піду до тих,
Що ждуть в пітьмі мене, мов сонця квіти,
Що за життя своє не знали втіх"...

22 червня сього року відбулися підготовляючі збори. Вони над всякі сподівання випали незвичайно добре. Французькі й инші знакомитости й велика сила представників ріжних націй завитали туди. Були й українці, які передали нижчеподану заяву й увійшли до тутешнього товариства «Союз народів».

Ось та заява в перекладі з мови французької:

Пані, Панове!

Ми, члени українських громад у Парижі й Леодені, дуже жалкуємо, що не дізналися ранійше про сьогоднішні збори. Се нам перешкодило явитися сюди з детайлічним переглядом національного становища нашого народу й змушує нас обмежитися на звичайній заяві.

З території України приносимо Вам, Горожанки й Горожани Франції, яка є осередком світової культури й захистом елементів, що люблять волю, і Вам, нациї — гості, сердечні бажання успіху в підготовляючій роботі до конгресу націй, що відбудеться слідуючого року.

Українська нація, нарід найдемократичнійший і через те найбільше утисканий й попиханий в цілім світі, стежитиме з великим зацікавленням за заходами до зближення ріжних націй і, зі свого боку, змагатиме до того, щоб вони увінчалися в формі міжнародного миру і щоб її вчерашні й нинішні гнобителі стали її добрими сусідами. Є слушним, щоб для прискорення тої благословенної доби утиск українців в Австрії, Угорщині й Росії зник і щоб, крім того, сі держави визнали нашу народність, аби тридцять п'ять милійонам українців прислугувало право рішати про свою власну долю на своїй території, яка виносить звиш три чверти милійона квадратових кільометрів.

Маємо непохитну надію, що цілковита відсутність мілітаризму, який доси був нашою великою хибою, що викликав знищення нашої незвисимости й наш народній занепад, з гарячою участию симпатично настроєних елементів сучасних суспільностей перетвориться на якість і сприятиме воскресенню нашої нації, яко чинника всесвітнього поступу, й через те добробутові цілої людськости.

Здоровимо ще раз Ваші щасливі пляни до осягнення братерських відносин і предкладаємо Вам нашу як найділяльнійшу участь.

Олександер С-ський.

Сельські враження.

«А ось дозвольте вас познайомить — наш українофіл, про якого вже я вам росповідав», казав на мене пан-отець з сусіднього села до невеличкого ростом, винещеного на вид панка, удвох з яким завернули вони цими днями до нашої господи. Гиденько поволі ухмильнувшись про себе при цих словах, простяг мені панок руку, рекомендуючись: «завѣдующій внѣшкольнымъ образованіемъ».

— Що ж то ви одивляєтесь школи по своєму повіті? — запитав я.

«Еге, та оце заїхав до батюшки і він примусив мене залишитись на кілька днів погостювать у його. А сьогодні зібралися з ним піти на Дінець, скупатись, та поблукати трохи у лузі. Тут у вас такої чудової краси місця! По дорозі ж зайшли до вас, можливо ви й хто з ваших пристануть до нашого товариства». Згодом невеличка компанія простувала вже до Дінця під пекучим промінням сонця, здіймаючи порядну куряву по дорозі, грубо вкритій порохом. Бажалося швидче добратись до річки, прохолонути в холодку під одним з товстелезних гіллястих дубів і скупатись. Дорогою базікали на злободенні теми: того то не пущено на посаду вчителя й через що, а такий то переміщається з одного села в друге. Ні, були розмови й на високі теми, навіть щось-то про радій, матерію, енергію і т. и. згадували. Завідуючий позашкільною освітою — по спеціяльній освіті своїй юрист, рік чи два був і на фізіко-математичному факультеті, так хоч взагалі й насміхався злегка з математиків та природознавців, як збожеволілих трохи над своєю «синильною кислотою» (не знаю, чому вже вона так далася йому в знаки), та діференціяльно-інтегральними рахуваннями, але все ж не забарився виявить свої знання по цій части.

Та пан-отець мав незадоволений вигляд від наших розмов: йому все бажалось, щоб ми побалакали про щось з «українофільства» і він закидав все про це. Довго не в угоду йому, розмова про українство «не клеїлась», як то кажуть, і тільки дуже згодом, коли ми доплентались вже до Дінця і, повилазивши з води після купання, сиділи на березі, завідуючий глузливо сказав, що українці пишуть книжки, яких окрім пишучих та їх одномисленників ніхто не розуміє й од котрих селяне одхрещуються, не хотячи їх читати. З цього й почалось. Я попрохав його висловитися ясніше, виказать свої погляди взагалі на українство.

«На українство дивлюсь я», казав пан завідуючий, «не як на рух з завданнями цілком культурного характеру, але просто політичний, викликаний невдоволенням з сучасного політичного становища держави. Викликаний він і розроблений штучно, не маючи під собою твердої підстави — народа й його бажань, купкою інтелігентів, яка складається з індівідуумів — можливо й велетнів духа, шалено кохаючих українську ста-

Сказала так вона й помандрувала..
Зрадливая пораднице моя!
Навіщо-ж ти ще й инших покохала,
Коли о-д-н-у тебе кохаю я!

4) Зелено-білий сон весни —
Зелене листя, білі квіти...
О сни життя, найкращі сни!
Я знов з тобою.. хочу жити...

Зелене листя, білі квіти...
Далекий, милий, рідний край..
Я знов з тобою, хочу жити..,
„Не забувай, не забувай!“

Далекий, милий, рідний край...
Там ти за мене пригадала...
„Не забувай, не забувай!“...
Сльоза з очей моїх упала.

Там — за мене ти пригадала,
Тут — за тебе я пригадав...
Сльоза з очей моїх упала,
Ах, я тебе в той мент вбачав!

Тут за тебе я пригадав.
Усе, усе в житті справдиться.
Ах, я тебе в той мент вбачав! —
Коло мене — моя цариця.

Усе, усе в житті справдиться —
Усі життя найкращі сни.
Коло мене моя цариця..
Зелено-білий сон весни...

Я перейду перед тобою
З плачем моїм, з жалем останнім,
Немов напоєна росою
Задума-хмара в небі раннім.

ровину, образи якої запанували їхнею душею і завжди стоять перед очима. Таке почуття кохання й жаль по минулому запаморочило їх, не дало тверезо подивитись на сучасне, й погодитись з тим, що «не вернеться сподіване, не вернеться воля» і замісць певного шляху, яким би мала йти їхня праця на користь рідного народу, то б то шляхом єднання того народу з московским, та суспільним розвитком культури, навело їх на утопічну стежку вертання до того, куди давно вже немає вороття, сказано «зась» історією й тверезим розумом. Закон еволюції ще за часів Дарвіна блескуче запанував в науці, міцно вчепилося за нього багато наукових придбань, він розчиняє нам очі й на наше життя; вихідним пунктом свого мислення візьму його й я що до українства. Українська мова... Багато було і є на землі ріжних мов. Де-які з них, дегенеруючись, зовсім вже вмерли, натомість виникли нові мови, взявши в себе, вливши де що й з завмерлих, на місце котрих вони з'явились, обробивши його, відповідно вимогам своїх часів. Єсть такі мови, що на наших очах завмірають, як нездатні до сучасного життя, підлягаючи біологичному закону «полового добору». Сильніші од них мови, які зуміли більш пристосуватись до того, чого вимага дух культурного теперішнього життя, витісняють їх своєю здатностю до його, а перші, як слабіші «види» вимірають. До мов завміраючих належить і українська. Була вона колись то й великою на свої часи, як мова великого народу, грала свою ролю, але вихорем пронеслися часи лихоліття над тим народом, струснувши його організм так, що він не витримав цього струсу і, зав'ядаючи мало-помалу, зав'яв настілько, що ніякими силами не можно вже його одходити, викликати знов до життя, щоб міг він стати в ряді культурних народів зараз. Зав'яла разом з тим і мова його, те що лишилося од неї ми ще бачим серед селян-українців, але де далі його лишається все меньше і зникають сліди його, заміняючись другою дужчою, оброблениїшою—московською мовою. Що ж? ми можемо пошкодувать за тим, що істнує такуй суворий, жорстокий закон, але», знизнув він плечима, «він є і все живуче кориться йому. Даремні ж заходи купки утопистів і захопленої їми молоді відновить минуле й завмерле, слабе й нікчемне викликать до життя.

Не зрозуміло мені те, що роблють українофіли ваші. Був Гоголь, як відомо родом українець, в творах своїх брав сюжети з українського життя, але писав чомусь мовою московською. Відомо, що письменники пишуть тією мовою, яку вони вважають за близчу їх душі і найздатнїйшу для виразу того, що мають написати. Ну, та якими б мотівами він не керувався, але факт той, що писав по—московськи. Тепер цього ж Гоголя ваші українофіли перекладають на українську мову. Питається, яка рація? Безумовно, книжка більш робе враження на читача тоді, коли читається вона в орігіналі, а не в перекладі, бо перекладчиком во всякому разі була людина не стілько талановита, як в цьому випадку, Гоголь. Сказать би українці не розуміли російської мови, ні, добре розуміють! Я сам родом з північних губерень, але частенько забродив у ваш край, жив на Полтавщині якось, а от тепер довелося служить на Україні. Можу сказати, що обійдіть ви всю Україну, розмовляйте чистою літературною московською мовою і вас скрізь розумітимуть од слова до слова. Ergo, розумітимуть і Гоголя на московській мові, так нащо ж перекладати його, та до того ще на таку мову, якої селяне не розуміють? Ні, й тисячу разів ні, рішуче ні, не розумію я ваших українофілів, вважаю, що роблять вони не тілько непотрібне нікому, а навіть шкодливе, а через те й творів всяких Грінченків і т. и. в шкільні бібліотеки не допускаю й не допускатиму, не варт тратити й коштів на них.., От Шевченка... Ну то народній поет, народу він близький і дорогий, його «кобзарь» я пропускаю у школи, то вже безглуздість буде й його не допускать»...

Всякі Грінченки... Немов обценьками стисло душу від таких слів. Чи знає ж він, той нікчемний, жалкенький панок, хто такий був Грінченко? Запевне ні, бо він не посмів би так ображати нашу національну гордість, цього великого борця за свій нарід, котрий не знав одпочинку від постійного служення йому й всій людскості. Грінченко виплекав в своїй душі ідеали, яким служив, тугою народа повив їх, та пекельними муками за народню недолю, кровью зросив і представив на світ людям чистими, немов кришталь. Перлами—зорями грають—міняться вони, ніжним духом пахучої троянди проймають наше життя таке брудне й гидке.

«О зорі, трояндо і мила єдина!
Все серце в крові:
В неволі ще й досі вся наша країна,—
Невільниці й ви!
В неволі країна, і все умірає,
Весь край мій труна,
І зорі згасають, троянда всихає,
І мила смутна.
. . . .
Я ж бачу кайдани, я-ж чую стагнання
Рвуть душу мені».

Невільниці, еге, невільниці ви, зорі, зорі надій Грінченкових. Світло, яким сяюти вони, не здолало ще пройнять душі ще богатьох людей. Огонь, котрим палав Борис Грин-

Мов умара—роси в сонні квіти,
В твоє я серце плач посію,
Щоб жалі—пахощі збудити,
І в мент останній я зрадію.

Зрадію, танучи росою,
Що п'є в жадобі сонце ясне...
Так перейду перед тобою,
Поки життє моє не згасне.

Д. Дмитрусь.

Коханій сестриці Настусі.

МАРА.

(Із життя учительок).

Учителька Хуторської земської школи скінчила свою працю... Скільки вона, бідненька, перепсувала сьогодні (та й що-Божого дня!) крові своєї з оцією дітворою!.. Ноги в неї трусяться, з лиця бліда, як крейда; хода невпевнена, наче п'яна.

З восьми годин ранку й до трьох у класі. Уче Хуторянську дітвору. В класі в неї 60 душ дітей. Дві групи: перша й друга, в одній кімнатці—темній, низенькій кімнатці!

Брудно, холодно. Діти не знають нічого. Навіть не розуміють того, що в книгах, бо ці книги надруковані московською мовою, а діти вступають до школи, не тямлючи а-ні-слова цієї мови! Кожне слово приходиться перекласти, розжувати й у рот класти... Та й тоді не кожний ковтне його без болю, без натуги...

Добре, коли вчителька-українка,—може розтямкувати їм по своєму,—а як кацапка? Тоді виходить, що німий німого навчає й один другого не розуміє: вчителька дітей ніяк не зрозуміє, а діти її...

А приїде інспектор, то ще вимову зробить—чого мовляв діти не вміють балакать по російському?

ченко, благородний огонь любови до рідного краю й волі його не запалив їх. І тому мусимо коритися тому, що такі посади, як завідуючого позашкільною освітою знаходяться в руках людей, так мало дбаючих про це.

«Український рух розроблений штучно купкою інтелігентів і як такий не має рації»... Це так часто приходиться чувать, але коли ж зрозуміють нарешті, що то груба помилка, цілковите незнання історії України й того руху. Для них і досі ще здається купкою ціла величезна низька працьовників на полі відродження України, яка тягнеться на протязі ось уже другого століття, коли за початок свідомої боротьби за відродження рахувать 1798 рік, рік появи на світ «першої ластівки національного відродження» — «Енеїди» Котляревського. За цією ластівкою одна по другій злетіло безліч ластівок і пташок: Квітка, Костомарів, Шевченко, Глібів, Куліш, Марко Вовчок, Драгоманів і инші, та повітні наші письменники й поети, як Винниченко, Українка, Олесь, Грінченко, Франко— всі вони щедро подарували нас найбогатійшою літературою, наш гай розцвів і запишався, оголосився їхніми в більшости своїй сумними, мелодійно-журливими, а не веселими співами, бо недолю лиху свого краю вони співають, але, почувши цей спів, навіки не можеш одіратись од його, ні на які веселі пісні вже не зможеш проміняти, бо наскрізь проймуть тебе своєю правдою, прозорою чистотою. Як же сміють казати, що ці пісні, ясні перли всесвітньої літератури є штучний витвір? Хіба знайшовся б такий велетень, індівід що зміг би всю красу нашої мови, її гнучкість, барвистість при виразі самих найглибших і сложних почувань людини — все те що творилося цілими віками народом, його історією й пишною природою, серед якої живе, штучно витворить?

Про неї, нашу мову Серезневський, помічник і товариш Мартиновича по науковій праці ще в 1834 році вже сказав: «Тепер нічого доводить, що мова українська (або, як подобається другим звать її, язик малороссійській) є справжня мова, а не наріччє московської, або польської мови, як доводив де-хто, і багато переконаних, що ця мова є одна з богатійших мов слав'янських, що вона навряд, щоб не вистояла проти богемській в богатстві слів й виразів, польській в мальовничости, сербській в приємности, що ця мова, яка будучи ще не обробленною, може вже зрівнятися з мовами виробленними по гнучкости й багатству синтаксічному,— мова поетична, музикальна й мальовнича». Наша ж література, яку зараз маємо і її зріст—от де справжня еволюція і це те, що еволюціоновало й еволюціонує вже давно, а ніколи не вмірало, як кажуть профани, стоїть в самому найорганічнійшому звязку з тим, що було витворено народом попередніх часів, до Котляревського, і «не з голови його зродилось, мов Венера з шумовиння морського», як каже С. Ефремов, хіба тілько на де-які часи завмірало для того, щоб з новою силою, дужче натягши струни свого національного життя, знов вдарить по них і на ввесь світ залунать голосною правдою окривджених та продзвонить про неправду кривдників. І їхні заходи, а не заходи «купки утопістів», як вони кажуть на українців,— стримать та перешкодить обертаться великій потенціяльній енергії нашого народу в механичну, продуктивну,—процес, що давно вже почався й поволі тягся, а тепер набірається все більшої й більшої сили, припинить бурхливу житьову реакцію, даремні! Рано чи пізно, але примушені будуть вони визнати наше право на життя, як здатних до його може більш од їхнього, погодяться нарешті з словами нашого етнографа 19 віку Потебні, так глибоко справедливими й правдивими: «Як би об'єднання людскости по мові й взагалі по народности було можливим, воно було б погибельним для загальнолюдської думки, яко заміна багатьох почуттів одним, хоч би це одне було не осязанням, а видінням. Для іспнування людини потрібні другі люде; для народности—другі парідности. Послідовний націоналізм є інтернаціоналізм. Денаціоналізація зводиться на погане виховання, на моральну хворобу, на неповне використування наличними заходами восприяття, засвоєння, впливу, на послаблення енергії мислення, на мерзоту занепаду на місці витіснених, але нічим не замінених форм уяви; на послаблення звязку підростаючих поколінь з дорослими, заміняючись лише слабим зв'язком з чужими; на громадську дезорганізацію, неморальність, спадлючіння».

От де тая денаціоналізація—у нас перед очима, ми гостро відчуваєм її при кождому нашому рухові! Притіснителі українського друкованого слова, годі вже вам грать у «панаса», скиньте з очей своїх пов'язки, погляньте на наш нарід, на нашу простроробочу молодь, до чого ви її довели і хай серце ваше затрусяться, як у страшного злодія, що враз уявив собі свої події. Погляньте на цю «мерзоту занепаду, громадську дезорганізацію, спадлючіння. Чим замінили ви здорові й чудові по змислу почуття національної самосвідомости, радість робить на користь та процвітання рідного, кохання й науки в прекрасному, що є в ньому. Перелічене вище дали ви, до страшних примар повної руїни всього народнього життя довели. Як зразок того подає Грінченко наведені нижче пісеньки й малює картини того, до чого занепав нарід, що він витворив пісню, якій не знайдеться може рівної в світі по її ідільности, моральній височости. Тепер смородом ростліваючого трупу тхне від того народу й його пісні, гидотою роспусти публічних домів оддає.

На вулиці вітер виє. Вікна в класі торохтять, двері жалібно пищать, діти гудуть як чмелі.

Вона кричить якимсь істеричним надірваним голосом, але не дуже слухають... Малє́ча!... Притихнуть трохи, а потім знову за своє.

Їм холодно писать, бо вітер свистить—гуляє по хаті. Руки їм мерзнуть, німіють; діти соваються.

Учительці теж холодно: бігає від столу до порога, як пташка в клітці... й побігати, сердешній нігде: скрізь лави старі, поламані, скрипучі. Повернеться яке хлоп'ятко, то лава так заскрипить, запищить,—що затуляй вуха та хутчій тікай.

Ось скінчились заняття. Час, як несамовите щеня, з'їв ще один день; увірвав шматочок її самої.

Прийшла з класу, пообідала; побалакала, чи прибавлять з нового року жалування з своєю «сотрудницею», такою самою, як і вона, худою блідою вчителькою, з недужим горлом—«катаром», від шкільної праці,—дивись! вже й вечір на дворі.

Сідай лишень до другої праці—зошити виправляти. Треба продивитись сотень зо-дві зшитків.

Зігнувшись сидить вона в себе в кімнаті перед купою зшитків. Голова крутиться, зелені круги в очах ідуть, серце повне жалю, ображення,—а в роті сухо, гірко... Очі бігають по хаті, ніби шукають кого близького, щоб вгледів, обняв, заспокоїв... Росказав гарну веселу казку про щасливе життя, росповів би за невідоме, бажане.

Кімната зовсім маленька: ступнів п'ять удовш і чотирі вширшки. Стіл скрипучий, два стільці, ліжко, дві чи три картини на стінах,—на одній із яких намальована така сама, як і вона, худа, засмучена, надломлена вчителька з тугою в очах, що дивляться кудись у-душу тобі, тягнуть до себе,—оце й уся обстава кімнати.

В одній стіні двері в один клас, а в другій, напроти,— в другий. Вітер так і тягне крізь не дуже щільне вікно й двері.

Гнеться бідне, і в себе в хатиноньці, бо ні-защо купити теплої одежі... Вісімнадцять карбованців в місяць... Багато за них накупиш! І їсти треба, й зодягнутись,—ще й додому

«Ой ти Ваня, ти разсукін син такой!
Де ти, Ваня, сюю ночку ночувал?
Чи у карти, чи в ігранти прогулял?
Чи у Каті на перинах пролежал?»

Або ж: «Улюбився — урєзался!
Бил би ножик — зарєзался
Давай ножик пагастрей
Зарєжуся поскарей!»

Не допускайте ж, не допускайте у шкільні книгозбірні тих книжок, що змогли б піднять моральний рівень народа, розвинути його розум, облагородить почування і головне прищепить любов до книжки. Катуйте до краю ви, вандали! Та не брешіть, не брешіть безсоромно в вічі, що буцім би то нарід сам одхрещується від книжок, що пишуться нашими талановитими письменниками, а як що й поважа кого з них, то тільки Шевченка, як безпосередньо народнього.

Письменство наше тим і принадне таке, в тім його найбільша вартість, що підставою своєю має нарід, його недолю й поневолення оспівує і разом з такою демократичностю загальнолюдські ідеали проводе. С. Ефремов каже про «Енеїду» Котляревського: «вона завершила собою попередню еволюцію національного життя на Україні й стала за вихідний пункт для дальшої; закристалізувавши в художній формі минуле, вона разом з тим стала зерном для майбутнього, і з неї в українському письменстві той потужний дух свідомого демократизму й людяности, боротьби за право людини й нації; простування до добра і волі, яке озивалося й перше, але з цього часу зробилося домінуючою нотою в нашому письменстві». Як же може нарід не хотіти читать літератури, всестороньо й повно обхоплючої його власне життя? Що то ви кажете? Скажіть краще поправді, що ви самі не хочете допускати нашу книжку до народу, не даєте йому з нею познайомитись і не допоможете її розсмакувать, та тільки недбальство власне, та нелюбов до народу й свого діла, як машкарою прикриваєте такими словами, лицеміри. А я бачив і знаю, як жадібно кидається нарід до рідної книжки, бо вона ж про його й для його. Кажете слів якихсь то понавидирали, та в свої книжки повтулювали. Як стає смілости у вас на такі тяжкі обвинувачення? Ви ж повні профани в цьому, а лізете теж з своїми вказуваннями. Осляча рецензія на соловейкове співання!

Сказати, що українська мова завмерла, ніхто не зможе будучи хоч трішки знайомим з українською літературою, а те що цю мову почали забувати селяне, так це ж з'явище тимчасове, доки п.п. завідуючі та другі не будуть давать широкого ходу українській книжці. Шкода тільки, що люде займаючи посади керовників народньої освіти, хоч вони й москалі, але служать на Україні, вчучись ріжних чужинних мовах, не знають мови й літератури народа, освітою котрою завідують, користи з них не багато йому буде, та хоч би служили й серед рідного їм народа московського, то й там видно не дуже більш, бо діла свого вони не люблять, а любили б, то вже дізналися б чого народові треба.

Ще про Гоголя... «Він родом українець, сюжети в своїх творах брав з життя українського і все ж таки чомусь то не писав по українськи їх. Треба знати те, що в 20-х роках 19 віку на три течії поділилася була громадська думка про Україну. Одна з них, грунтуючись щиро на минулім і тодішнім житті народа казала, що повинно воно йти своєю національною стежкою, продовжуючи своє минуле, поступать далі; друга течія, представники якої, як Падура, Залєський хотіла навернуть Україну до суспільного життя з Польщею, доказуючи, що Польща була і єсть культуртрегером на Україні і тільки під її проводом можлива культура останньої, і нарешті третя — русофільська; остання казала, що Україна єсть частка великої Московщини і повинна йти одним з нею житьовим шляхом, не одріжняючись нічим од неї. Всі три течії, як відомо, мали свій вплив на Гоголя, але в ті часи треба було ще багато відваги, щоб писать по українськи, бо хоч і були вже українські письменники, та за-мало, а до того аристократичній натурі Гоголя не зовсім до вподоби здалася щиро демократична течія перша — українська, так що хоч він і радо був поставився перше до Котляревського, але згодом, з появою творів Шевченка, до цього останнього вже ставивсь негативно, як до щиро народнього письменника, і звернувся на шлях московського централізму. Але це все не перешкодило Гоголю, аналізуючи свою душу, казать: «я самъ не могу понять какова у меня душа — хохлацкая или русская, но во всякомъ разѣ никакъ бы не далъ преимущества русскому передъ малороссіяниномъ», або ж, закликаючи Максимовича покинуть «кацапію» й вернутись в свою «гетьманщину», «Дурні мы, право, какъ разсудить хорошенько! — Для чего и кому мы жертвуемъ всѣмъ?»

Яку має рацію перекладання Гоголя на українську мову? Це вже зовсім дитяче питання. Брав він сюжети для своїх творів з українського життя, малював типи українців. Як же краще можно змалювать життя українців, як не їхньою ж мовою? Сам же Гоголь в своєму писанню вживав так багато українських слів, щоб певніше змалювать характер того, що описував, що чистому росіянину важко й читать його: треба пояснень до цих слів додавать. А до того, хоч п. завідуючий і каже, що українці розуміють російську мову од слова до слова, але це брехня, або ж помилка й глибока. Загальний

неньці старенькій послать, — ще й книжечку цікаву хочеться, придбать...

Кінчила зшитки.. Спати треба, а не хочеться. Погасила смердючу лямпу й лягла на своє жорстке, холодне ліжко.

— Спи, серденько! Тихо, спокійненько спи! нехай ніщо тобі не сниться, ні що! або тільки гарне одно...

Але й ві-сні немає їй спокою! Ворочається, прокидається... Страшно трішки; холодно. За стіною гуркає віконниця, з далекого краю села чутко співи парубків-новобранців.

Дві години ночи. Продзвонили в церкві.

На дворі дощ, на стелі в кімнатці вже здорова мокра пляма, а під нею, долі калюжа води. Вода великими краплями гучно капає на поміст.

Вона прокинулась і перелякано прислухається. Врешті догадалась, що це стеля тече й заспокоїлась.

Не спиться... Даремне рахує до сотні... Придивляється в темряву ночи — нічого не видно — темінь одна!

Раптом одчиняються двері із класу і входить хтось у білій широкій одежі...

Вона перелякано дріжить, придивляється. Виразно бачить, що це — чоловік; чорнявий високий... Йде до її ліжка, простягує до неї обійми й усьміхається добрим веселим усьміхом...

Язик одняло їй.. Силкується скрикнути, а не може, — немає голосу.

Ось він тут, коло неї... Нахиляється й бережно бере за руку. Холодні, як лід, пальці давлять руку... Холод пробігає по всьому її тілу. Холодний піт виступив на лобі...

Вона несамовито скрикує, скакує з ліжка і вмить дрижачими руками світить сірника.

Слабий жовтенькій огник освітив кімнату.

Нема нікого!..

Засвічує лямпу й боязко обдивлюється скрізь. Дивиться під стіл, під ліжко, навіть за занавіску на вікні — нікого нема! Двері заперті на защіпку, як і вчора були.

— Що ж це таке? — шепоче вона блідими губами і вже до самого світу не гасить світла. Так і лежить з широко рослющеними очима, прислухаючись до кожного шелесту.

змисл книжки зрозуміють, а щоб дослівно, то то неправда і читання та розуміння російських книжок їм дуже важке. Не знаю настілько влучна й переконуюча моя відповідь п-ові завідуючому, я не зважився б і одсилати в редакцію цього, надокучати старими обвинувачуваннями, що сиплються од ворогів українства на голови свідомим українцям, але раз вони й досі ще сиплються, то, очевидячки, мало того, що на них одповідалось, треба ще й ще втовкмачувати такі прості речі у голови нашим прінціпіяльним супротивникам, а для того мусимо звертатися до нашої преси—нашого спасіння, як більш імпонуючої в данному разі і більш роблючої, ніж може зробити поодинока людина.

Втовкмачуємо ж! І вірим, що

«О прийде запевне той день,
Що ми відпочинем од мук
І скинем заліза важкі
Зі зязаних стомлених рук.
О, прийде запевне той день,
Що гніт, і неволя, і кров—
Все зникне навіки, й тоді
Подужа святая любов».

М. Плевако.

Химерний пам'ятник.

В числі 10938 харьківської газети «Южный Край» за 19 серпня с. р. уміщено знову замітку-статтю про пам'ятник Шевченкові у Харькові. Зважаючи на те, що ця нова замітка наче-б-то суперечить попередньому твердженню редакції «Снопа»—що про пам'ятник Шевченкові в Харькові ніхто з харьківських українців і не думає—мусимо подати до відому громадянства ось що: українське громадянство збентежила звістка про те, що ніби харьків'яне намірились свій Харьків зробити місцем осідку *всеукраїнського* пам'ятника, пам'ятника який безперечно має повстати в Київі—і «Сніп» цю звістку спростував, бо й справді подібних замірів, замірів що до «переносу» пам'ятника із Київа в Харьків не було зовсім...

Виявляється натомісць щось инше і вже не таке страшне, а навпаки—довідуємось, що харків'яне збіраються поставити в себе пам'ятника Великому Поетові зовсім незалежно од всеукраїнського, Київського, на кошт тільки Харькова самого... Щаслива думка виникла у харьків'ян, що й казати!

Було-б чудово, як би справді у Харькові з'явився пам'ятник Т. Шевченкові, скажемо більше—дуже приємно було-б бачити монументи славному генієві української нації в кожному більшому, хоч би губерському місті на Вкраїні.

Колись то воно може й буде так, і ми справді тішимо себе надією, що слідом за великим монументом Т. Шевченкові у Київі, десь-то згодом повстануть і по всій Україні хоч невеличкі пам'ятники йому—скрізь з'являються перші й певні ознаки пошани українського народу до найбільшого свого поета...

От же й «Южный Край» хоче, щоб у Харькові повстав подібний автор пам'ятник Т. Шевченкові. Це добре, але ж дивно, що автор тої замітки каже чомусь—то про замір поставити пам'ятника в Харькові як про «*возродившееся* желаніе харьковцевъ». Оскільки нам відомо, думка про такий осібний, місцевий пам'ятник Т. Шевченкові в Харькові уявляє з себе вже щось зовсім конкретне—за ініціятивою гласних українців в міську думу внесено було вже давно *предложення*, воно ухвалене цілою думою і питання тепер в тому тільки, коли і де його (пам'ятник) ставити. З цього отже виходить, що «возродившееся желаніе» єсть ніщо инше, як простісіньке непорозуміння. З другого боку можна думати, що в когось виникла думка про пам'ятник незалежно од внесеної в міську думу пропозіції, так би мовити, паралельно їй. В статті вказується на скульптора-ініціятора справи Н. Сабо. Коли дійсно пан Сабо є ініціятор справи постановки в Харькові пам'ятника Шевченкові і до цього робить вже якісь заходи окремо од гласних українців—справжніх ініціяторів, то це дивно. А ще більше дивним і вже просто безглуздим являється самий проект пана Сабо—його проект єсть ніщо инше, як нікчемність і профанація штуки і я певен, що заходи пана скульптора що до пам'ятника Шевченкові в Харькові не підуть далі згаданого безславного проекта. «Южний Край» бажаючи очевидно хоч як небудь пошанувати пам'ять Т. Шевченка умістив не тільки тую статтю про пам'ятник, а навіть подав фотографію моделі-проекта в недільному ілюстрованому додаткові до № 10938. І нам довелося бачити той проект у всій його своєрідній й орігінальній нікчемности.—Проект уявляє з себе «холмъ-могилу, любимое мѣстопребываніе поэта», каже автор замітки. А як на мою думку, то тая могила нагадує швидче незграбну паляницю, а то так просто перекинутий горщик... На могилі стоїть поет: «въ правомъ *энергичномъ* кулакѣ онъ сжалъ карандашъ, въ лѣвой рукѣ держитъ раскрытую книжку» Навіщо—спитати автора той «энергичный кулакъ», чи то який сімвол, чи якесь скульпторське непорозуміння? Навіщо взагалі постаті поета надано стільки неприродности, якоїсь напруженности незвичайної; навіщо автор проекту чи вже инший «художник» одяг поета в якесь чудне убрання і тим зробив його схожим

А з восьмої години знов за ту самісеньку працю. Знову все буде як і вчора, без всяких одмін... день за днем: завтра, позавтрьому... місяці, роки...

Д. Дмитрусь.

Картка.

(Із деннника одного хлопця).

...Я давно бачив, як сяють її очі, коли вгледить його. Яка вона робиться весела, коли він промовить до неї слово, і яка смутна, як його нема... Все це я бачив, і мовчав. А вона думала, що нічого не знаю, не бачу. Чудна!

Вона тікає від мене, не хоче зустрічатись. А коли стрінемось де в людей, то поспішається сказати, що ніколи було, і так дивиться прохаючи мені в-вічі. Ха-ха! Він теж... Цей гордовитий дука, що раніш мене не примічав, ніби мене й на світи немає,—теперь лебезить переді мною... Пьху! на вас, дурні! Ну й любіться, кохайтеся собі! Хто вам не дає? Що я можу зробити? Вона вільна в своїх почуттях... Як зможу керувати чиїмсь серцем, коли й своїм не вкерую!.. Які права я маю, що ви страхаєтесь мене?—Слово? Її власне слово?—На те воно й «слово», щоб зміняти його... Ви мене боїтеся. Коли хочете знать,—я зрікаюсь його: ось що!

Вона мене вже не любить давно: місяців зо-два. А я?—Я люблю. Але що з того? Не лехше мені від цього!

Я звернý з вашої дороги: на-віщо перешкожувати чужому щастю. Хто винен, що вона більше не любить мене?—Ніхто ж не винен в тім, що я страждаю, що груди мої ниють від болю... Хай буде щаслива! Нещасні, гетьте з дороги—щасливії її думи!..

Треба їм сказати. Нехай!..

Я скажу їй: «Галино, я вертаю тобі твоє слово. Будь щаслива з ним!» Побачу, що скаже на це?—Зрадіє... А далі засоромиться—може—своєї радости й зітхне; мов справді їй боляче кинуть мене! Певне, що так буде...

на чабана? У поета розхристана сорочка—художник думає, що це мусить свідчити про «свободную душу» Шевченка, справді ж це свідчить про те, що художник не знає міри для своєї «свободной» уяви і зовсім не дбає про натуральність та про відсутність нерозумної тенденційности. Ненатуральність і на скрізь груба тенденційність найбільше кидається на вічі, коли роздивляєшся проект д. Сабо. Коли ще завважити, що в середині могили мається кімната—читальня-музей Шевченка з лавами, плахтами, шахвами, портретами, образами, лямпадами, вербою, васильками і, розуміється, розписною книжкою для гостей; коли ще згадати дівчину (Україну), що сидить біля дверей з одного боку і плете вінок—постать виглядає надзвичайно зле—мольберт, палітру і муштабль, які містяться з другого боку дверей і містяться вже зовсім ні до чого, то дуже легко буде уявити собі «майбутній» пам'ятник...

Але єсть де що й цікавого в проекті п. Сабо—це властиво «способъ сооруженія» пам'ятника. Автор гадає, що для того, аби поставити пам'ятника, не треба зовсім спеціялистів-майстрів, на його думку це мусить бути пам'ятник колективний. Грошей треба тільки на одливку з бронзи статуй, все ж инше обійдеться й без їх, а саме: могила мусить бути зроблена з землі та каміння. Робочих теж не треба: по-за-як тепер в моді физична праця й гімнастика, то «сооруженіе основанія могилы, обкладка камнями, надпись... могли быть сдѣланы гг. членами гимнастическихъ обществъ, соколами, учащимися, почитателями собственноручно, подъ руководствомъ преподавателей гимнастики». Матеріяли мусять громадяне зносити на будівлю «по камню, по горсти земли», а там—потішає себе автор—«Богъ дастъ, соберемъ и на отдѣлку статуй». Автор цього проекту видимо великий оптиміст, коли не більше, от же не дивно коли йому здається, що в наші часи гімназисти чи там ще хтось можуть пам'ятники робити...

Щоб бути послідовним, автор в кінці турбується про те, де ж лежатиме струмент, необхідний при будуванні пам'ятника?! Питання не аби яке, але й його він роз'язує: треба збудувати сторожку—там лежатиме струмент, коли не буде робот і житиме сторож, який, додає автор, мусить бути «опытный въ земляныхъ и каменныхъ работахъ», який мусить «самъ работать и руководить работниками-любителями» Не забув автор проекту й про місце для пам'ятника—на його думку пам'ятник треба поставити або на Холодній горі, або на продовженні Пушкинської вулиці, за якоюсь там цегельнею (за містом, де немає зовсім будинків), або ж в садку технологичного інституту «надъ обрывами, такъ чтобы фономъ служило небо, чтобы онъ былъ видѣнъ издалека, чтобы взоръ поэта былъ обращенъ въ далекое пространство». Нічого сказати, добре місце обібрав автор проекту для пам'ятника Шевченкові. Але я, наприклад, на його а ні трішечки не ображаюсь і цілком поділяю його думку що до цього. Навпаки, ця думка його здається мені найщасливішою з усіх його думок—бо ж коли-б цей химерний проект його здійснився, то пам'ятника того ніхто-б не бачив, опріч самого скульптора.

А чи можна ж побажати більшого?

Офі.

Культ Озерянської Богородиці.

Коли приглянутися близче до Харькова, то він у нашому житті, як і Київ, повиннен бути дорогим. У Харькові почалась наша журналістика, Харьків може пописатися нашим класиком Квіткою, Гулаком-Артемовським, Щоголевим, Александровим, у Харькові жив Кропивницький, Олесь.

Всі українські вчені тісно з'язали себе з містом—столицею Слобідської України-Сковорода, Потебня, Сумцов поповнюють своїм життям і працею кращі сторінки міста Харькова. Місто Харьків досі зберіг гай Основу, відкіль пішла назва Квітка-*Основяненко*. Кладовища цього міста пишаються могилами наших письменників, а університет був свідком не однієї нашої историчної особи.

Сірко в Харькові полковниковав, а Краснокутський своїм патріотизмом запалював не одного слобажанина до оборони за свої попрані права. У місті Харькові поруч путнього російського театру по три мізерних «малоросійських» трупи в оден і той час грає, і хоч з естетичного, художнього боку вони за слабі, все таки мешканець Харькова йде до них, аби хоч не багато, а—почути своє рідне. Нині у Харькові виходить українська часопись заводиться клюб то-що, і хоч життя наше свідоме повільно посувається, як ті воли, котрих иноді по головній улиці університетського міста стрінете, одначе за поступ його усталюється повна гарантія.

Тридцяті роки города Харькова—це духове огнище України, каже проф. Грушевський. Потомки слобідської старшини зосновують університет. В руках Харківського кружка—каже проф. Грушевський, українське письменство набрало характера поважного народного діла. В йому фігурують пост і етнограф проф. Амвр. Метлинський, Микола Костомарів, Срезневський, Пильчиков і др.

Харьківщину заселили українці підчас козацьких розрухів, а за Хмельницького по Берестецький зраді татар, сила—силенна західних українців переходить до нас, закладають полки по свому звичаю. Можна навіть здогадуватися, що на Харьківщині чимало поселилось галичан—українців, бо назви

Галю, Галю! За-що люблю я тебе?! Мабуть, за одну красу твою дівочу, за очі чорнії твої, за усміх той веселий, чарівний!

Ти, мов ясна блакить на нахмуреному небі, з'явилась в моєму невеселому житті, і на мент єдиний освітила й звеселила його; дала силу життя і звернула любов до людей... Ну, що ж? Спасибі й на тім... Солодкого потроху, бо гірко стане...

Що-ж, що розлюбила мене?.. Дарма! Думаєш, повішусь або отруту прийму?.. З якої речі? Через кохання? що мила не стала любити?—Я тебе теж не люблю...

Ні, брешу! Люблю, люблю ще дужче, ніж у той тихий та теплий літній вечор, коли очі, мав зорі, у вічі світили мині. Я задушив би тебе від любови. Винняв би очі бездонні твої, чарівні—й цілував—цілував і цілував би все їх. Без краю, безліч!

* * *

Давненько не брав я у руки свого денника. Багато вже водиці утекло з того часу у море забуття. Багато відмін сталося за короткий рік зі-мною. Життя ще дужче побило, скалічило мене... Вгасило той поломінь очей, ту сили чуття, що влила колись Галя. Я почав забувати про неї. Я уже не кохаю її. А вона?..

Я обіцяв собі ніколи не згадувать про це, нічого не балакати за неї... Але, це ж не балачка: я запишу те, що було цілий рік тому назад. Певен в сім, що ніхто його ніколи не прочитає,—а як прочитає, коли мене на сім світі не буде, то... тоді байдуже буде, чи похвалить хто мене, чи осудить!

Я звернув їй слово... Вгадав! Вона зраділа так, що утаїти своєї радости не в силі була.

Ми йшли по мосту. Галя була смутна... Їй страшно було, вона почувала, що я щось скажу. І я сказав... Посеред мосту я попрохав її зупинитись. І тут, перемігши себе, спокійно сказав, що вона вільна, що хоче, робити.

«Невже!»—здивувалася Галя.—Який, ти, Петрусю, добренький!» І засміялась. Я глянув на неї: очі її сіяли радістю... «Ха-ха! Тепер я вільна, спокійна» казали вони. Мені зробилося образливо і жалько себе. Злість опанувала мною. Ще

де-яких міст й містечок навіть сел називаються чисто тими-ж, що у Галичині. За Рябухи, а особливо за Яцька Острянина чимало перейшло таких родин з чисто галицькими прізвищами. Звичайно, вони перенесли багато з собою своєрідного, а втім числі й дорогого, маю на оці Озерянську Богородицю. Харьків, місто по народньому переказу Харька, а по історії — Каркача, землі Рябухи й Острянина, утворює вірою культ Богородиці не тільки для Харькова, не тільки для дальних земель сусідуючих з нею, центром чого являється чудодійна ікона Озерянської Божої матери, вивезеної з землі галицької. Як не чудно, а образ цей має за собою й історію і прикмети, що говорят в користь її галицького походження. Вивезена вона з Галичини. Грицько Квітка, дякуючи тій іконі, як передають його біографи, прозрів не бачучи світа божого 7 років. Перед тією іконою молились за здоров'є Франка і за загублене життя Мирося, перед тією іконою тисячі, сотні тисяч з далеких кутків України й Росії, находять, віддих і спокій душі.

По високо — покладеній постанові Синода цю ікону кількопадцать тисячний нарід з духовенством переносить що року цю чудодійну святиню 30 сентября із Куряжського монастиря в Харьківський Покровський, а 22 апріля — із Харькова знов у Куряж. Цю ікону при несенню по університетській вулиці повз університет стрічає завжди попечитель учебного округа й університетська адміністрация в особі ректора то-що. Підчас її прибування в Харьков кожний православний обиватель лічить своїм святим обовязком піднять святиню цю, щоби внести в свій дім — цю радість лічить собі людина особливим торжеством і ласкою Богородиці в колі свеї родини.

Ця ікона, як гласять деякі джерела, з'явилась «на оборону і втіху рода людського» в Озерянській Богородичній пустелі не раньше 1718 ст. (Харьк. Епарх. Вѣд. 1875 г. № 9 стр. 274), але по характеру живописі образ цей належить пензлеви українського артисти 16 — 17 ст. («Ист.—стат. опис. Харьк. Еп.» м. Филарета отд. І стр. 59. Харьковъ 1859 г.).

Дуже багата, а багацтво її золото й срібло, що приносять в обіт пресвятій Богородиці, іде на кадила, лампи, утварь, на монастир (ремонти), а підчас війни на потреби війська. В 1824 року привісок (ніг, очей, рук, сердець, ребер) було з пів пуда, але історія чудес цеї ікони ще більша й багатша... Се величавий обхід, коли Архієпископ при дзвоні дзвонів всіх церков міста, в сонмі численного духовенства виносить святиню на площу, підносить її і благословляє нарід на всі чотирі сторони, а хор, духовенство й нарід з піснею «Пресвята Богородице, спаси нас!» дужим неначе одним голосом поруча себе святій опіці материнської любові.

М.

Новий український єпископ.

З «Діла» дізнаємося, що в урядовому вістнику папської столиці надруковано оповіщення про нове призначення — духовними властями призначено в Америку для канадійських українців осібного єпископа.

На цю високу й відповідальну посаду призначено о. Микиту Будку.

О. Микита Будка родом галицький українець. Родився він р. 1879 в Добромірці, де родичі його мали невелике господарство. Вчився він в Тернопільській гімназії, іструючи, як і велика більшість учнів-українців, тільки з заробітку лекціями. Після того Будка вчився богословських наук в університеті в Інсбруці. Рукоположення на священника одержав він в 1904 р. і віддався тоді богословським студіям у Відні. Але ж ці свої студії мусив він перервати, бо покликав його митрополит за настоятеля до духовної семинарії у Львові. Бувши настоятелем, він у той же час викладав учням церковні обряди й пояснював часослов. Увесь вільний час свій оддавав Будка товариству св. Рафаїла і як секретарь цього товариства багато прислужився своїми порадами українським еміґрантам. Був він також редактором часописі *Еміґрант*, кілька чисел якої вийшло написаних ним самим.

Оцінюючи як слід його знання еміґрації, призначено було його референтом еміґраційних справ і радником митрополичої консисторії.

Новопризначеного молодого єпископа чекає дуже важка й складна праця. Він мусить не тільки дбати про церковні справи у Канаді, але й про національні українські інтереси — все це вимагає од нового єпископа багато розуму, знання людей і такту. Розумними заходами він може вельми прислужитись підняттю культурного й національного рівня канадійських українців. Отже побажаємо новому єпископові найкращих успіхів в його новій праці, хай стелеться квітками його шлях, хоч і тернистий, але ж вдячний і високий по своїй меті.

Грицько Г.

Починають брикатися.

За старих часів, на Україні були славні *лицарі*: оборонці рідного краю й віри православної.

За наших часів, всюди багато зайд-хуліганів — «лицарів дня й ночі», любителів ріжних дикунських вибриків.

мент, засмійся вона ще хоч раз, — я-б укинув її в річку, що котила внизу свої хвилі кудись у далечу, і журливо співала вічну пісьню свою.

Я схопився руками за лихтарний ставп і струснув його з такою ніжностю, що скло забрязкотіло й посипалось мені на голову. Галя перелякано глянула на мене — і побігла геть.

Я погнався за нею... Хотілось наздігнать її і вкинути у воду... А далі жаль до неї охопив мене... В кінці мосту я настиг її й попрохав вибачання.

Вона заспокоїлась.

Я не сержусь на вас, Петро Григоровичу!

От і добре. Дозвольте ж мені провести вас у останнє додому.

Взяв її під руку, ми пішли...

Ох, бодай же більше й довіку не ходити так.

Я мовчав, адже мені й не треба було розмовляти з своєю «дамою»: Галя всю довгу дорогу (колись вона надто коротка була) росказувала про те, як вони з «Грицем» будуть жить, і сміялась. Вона не бачила, як це мені боляче слухать. Вона щаслива, любить і її кохають, навіщо їй що друге, чуже? Вся істота сії дорослої дитини була повна коханням. Яке їй діло до других? Що їй до мене, до мого розбитого серця? До почувань, що разривають мої груди?!. — Байдуже!

І вона йшла і весело сміялась... Так весело та радісно сміялась!

— Петро Григоровичу! Петрусю! — почув я окрик Галі. — Чого це ви так замислилися дуже, що не чуєте, як до вас обзиваються? Я ось дома: прощайте!

І хутко — хутко побігла на ґанок.

Нічого не тямкуючи, дивився їй в слід... Урешті витяг із кішені картку, (яку завше носив біля серця).

Вона все стояла на ґанку, ніби чекаючи чогось. Галю, — сказав я, підходячи до неї: «на тобі твою картку... Ти дала мені її два роки назад: вона тепер уже стара: може, даси коли свою сьогочасню, новіщу»!

І якось чудно засміявшись, оддав їй картку, і побіг без огляду назад.

— Петрусю! Петре!.. — гукала Галя. Але я мов несамовитий, біг кудись. Не знаю куди-б я й забіг, як би не стукнувся з кимсь лобом.

Та ще, при сучасних обставинах, не мало розвелось часописних теж лицарів-пера Савенків, Меньшикових, Запорожців й багато инших; а от ще маємо новенького «лицаря», Джентльмена з «Приднѣпровскаго Края».

Запитання: Що спільного між цими трьома лицарствами? Нічого! Але це тільки так здається з верхнього погляду, а на ділі инакше! Як що нема нічого спільного між колишніми лицарями України — січовиками й сучасними хуліганами, то між останніми й «лицарями» з «Кіевлянина й Новаго Времени» ріжниці небагато: перші — запопавши у темному місці, кишені вивернуть, роздягнуть, а на придачу поб'ють добре, як що запротестуєте, а при діліжці один одному понабивають пики й це все зроблять не питаючи, якого хто роду й якої нації. Другі-ж, правда, кишень не вивертають і не роздягають, нишпорячи у ночі; але за допомогою пера й чорнила, серед білого дня все світле й правдиве обкидають болотом, залізуть до тебе (як инородця) в душу й безсоромно наводитимуть порядок своїми брудними руками, прирівняють тебе до чого тільки схотять, накинуть тобі думки й погляди, яких і не снилось, — й за це одержують карбованчики, з цього живуть. Навіть краще, ніж лицарі темної ночі; бо ті як не як, а всетаки оглядаються — щоб не попастись і не дати одвіту, — цим же «лицарям» можно не оглядаючись чинити над инородцем, що заманеться, а суд громадянства, то не про їх.

Та кому не відомо, що на сторінках «Кіевлянина» й «Новаго Времени» давно розпинають инородців, а за останні часи найбільше уділяють уваги українцям і з якого боку тільки схотять — брикають. На полі цих газет й подібних їм, сміло гуляє Запорожець і К⁰ й воює з українством, як і чим хоче.

Та як кажуть: на те й болото — щоб нечиста сила водилась і шкодила людям. На те ж і «Кіевлянин» та инші, щоб Савенки водились і все чисте болотом обкидали. І не перший день і рік провадять ці лицарі свою роботу. Нікому це не новина, а от є й новійші й з иншого трошки боку.

Все ж таки хоч і Хома, а чоловік! Хоч і октябрист, але він поступовцем намагається бути, бо це видно і з програми передвиборчої, уміщеної у № 4625 за 10-е августа «Приднѣпровскаго Края».

І вже так воно буває: які мешканці, така й світлиця. «Приднѣпровскій Край», неначе ще не вітав у своїй світлиці правих октябристів, лічиться як орган поступовий, а не помийниця, з якої можно обдать нелюбого сусіду.

Та вже, мабуть, в моді чи що тепер смикання українців, бо всяк по спромозі й своїх п'ять прикладає, й на кого кінь під Запорожцем з «Киявлянина» хвицає, на того й курка — чи той пак! — Джентльмен з «Приднѣпровскаго края» брикає. У № 4625 «Приднѣпровскаго Края» д. Джентльмен брикається в бік українців.

З якого-ж ви б думали приводу! Катеринославці, — як він каже, народ войовничий й любить воювать! А на окраїні міста, на Українській вулиці (як на гріх назвали іменно цю вулицю так) мешканці по більшости — зайди «камінщики, звощики й взагалі бідний і *темний* шар людности», й не диво, що у цім *темнім* шарі замісто розумних розваг, зачасту проводять час в кулачках й як це буває, з малих починається й більшими кінчається.

І як п. Джентльмен малює цю картинку.

И вотъ по улицѣ проносится воинственный кличъ:

— Бей, ребята!

И въ воздухѣ подымаются кулаки.

— Вали, ребята!

Насаживай!

— Вышибай днище!

Подъ микитки, подъ микитки его!

Положимъ, и самое названіе улицы какъ бы предрасполагаетъ къ войнѣ, но все же надо помнить, что Сѣчи уже давно не существуетъ и прежнее «лыцарство» уже отошло въ область преданія.

Но жители Украинской улицы не признаютъ этого и продолжаютъ жить по старинѣ.

Скажіть на ласку божу! при чім тут названня вулиці в порівняниі до війни (хіба д. Джентльмен — з табору сентябристів й перед виборчою війною вбачає свого ворога в *названні* вулиці, й загоді показує кулак).

І що спільного між нашими предками-оборонцями рідного краю Волі й Віри православної, тих лицарів, увесь світ котрих так величає, й сучасними темними людьми, котрі по своїй темноті й не культурности проводять час вільний в кулачках і ні за що ні прощо! розбивають один одному носи. Чи є тут привід зачіпати *Січ*, з якої вилітали орли-козаки — кров проливали й кістками полягли за Волю й свій край, у якому і д. Джентльмен благоденствує. Чи винні предки в тім, що сучасні Джентльмени-Володарі й досі не просвітили темний люд.

Запитать би вас, д. Дженьльмене, чи ведете ви до просвіти пащадків тих лицарів, котрих маєте нахабство зачіпати; чи не ви д. Джентльмени одняли у нас рідну школу й заганяєте до мачухи-сучасної, з котрої виходять каліки двічі неграмотні, й плодяться хулігани — на котрих так ремствуєте. Чи не ви найбільше винні у цім хуліганстві! Напевне не це вам болить! Не ваше завдання з темряви до світла народ вести.

— Чи ти, голубе не теє... не божевільний?!. Біжить, мов той... Це ж тобі не в селі, а в городі, та ще й на головній вулиці!

Еге, справді посеред города. Кругом люди йдуть, ідуть... Все чинно, благородно, як і слід культурним людям. Один я біжу і нехтую громадянський спокій і тишину. Рядом зі мною стоїть товариш і весело сміється. Глянув на його сите задоволене обличчя, на очі, що заплили салом, і мені зробилося сердито. «Це сите «ліцо» думає, що я божевільний», пробігла думка. «Ну, і я-ж гарний! Отсе зветься «сильний чоловік», який може керувати своїми почуттями! Іху»!

— Єй, ти! Легше... Трохи «краси» не заплював. Що з тобою? Чи не обпік тебе хто кип'ячем?

— Знаєш що, друже мій коханий? йди ти к бісу! — скажено прошепотів я на се запитання, підсунув йому під самий ніс кулака — крутнувсь і пішов собі дальше.

Певен, що товариш ще довго дивився мені у слід.

Ха-ха! Він подумав, що я й справді збожеволів. Піде тепер расказувать, що бачив Петруся, який з глузду з'їхав і бігає по городу... *І піде* писать та описувать.

Другого дня я виїхав із того міста.

Пройшов рік, цілий рік! Я нічого не чув про Галю. Я думав, що вже більше не вгляжу її. Я віявсь по світу. Де мене не носила! Але несподівано знов попав у це місто.

Йду раз по вулиці, коли... назустріч мені Галя. Сама... Я зняв бриля, низесенько вклонився і хотів звернути в другу вулицю.

Постійте! Чому ви тікаєте від мене? — почув я співучий голос.

Я задріжав... Щось далеке, про що силкувався забути, сколихнулось в мені, мов птиця невідома в таємній силі.

— Ні, я не тікаю, але мені треба туди.

Ми поздоровкались і пішли вкупі.

Яка вона чудна стала! Змарніла? — Ні. Вона гарна, як перша квітка на провесні. Ще навіть краща, ніж рік назад була. Але якась сумна дуже й дивиться так боязко. Десь подівся дітячий веселий огонь її очей.

Ми увійшли в сад. Неначе змовившись, звернули з головної алеї, і пройшли в гущавину, знайоме місце... Ось ослінчик, посідали. Як торік стоїть маленький похилий ослінчик...

Заманулось вам брикнути українство, яке вам напевне замуляло перед виборчою війною, так ви—позичивши у рябка очей—змішуєте українство з вибриками темного шару людности й з зайдами (съ Расеи) «робятами» такими-ж темними, котрі зовсім нічого спільного не мають ні з сучасним, ні з минулим нашого краю.

Не по джентльменськи!

О. М—ський.

Звіт „Благотворительнаго Общества изданія общеполезныхъ и дешевыхъ книгъ" за 1911 р.

С.-Петербургське Благодійне Т-во виникло в добу найсуворого відношення до українського друкованого слова, пережило часи свобод і нині вступило в чотирнадцятий рік свого істнування. Багато культурно-просвітних наших інституцій передчасно кінчали своє життя, а се товариство помаленьку продовжує своє істнування, кажу помаленьку, бо чи можно діяльність т-ва, що видає в рік якісь 5 брошюр, назвати инакше. Правда, головні заслуги не в кількости назв, а в кількости примірників та їх якости. Про їх якість свідчить те, що де-які з них виходять уже другим і третім виданням. Серед 64 назв брошюр особливо відзначаються книжочки по сільсько-господарським питаниям, за які в минулому році на виставі в Катеринославі одержало товариство малу золоту медаль Оборотний капітал т-ва дуже невеликий—3000 р. із котрого половину т-во одержало в спадщину від київської «Просвіти».

81% прибутків—се виручка—за продані книжки, 73% видатків іде на видання книжок. Таким робом, при тому стані як нині, т-во може істнувати власними прибутками.

Т-во росповсюджує свої книжки головним чином через українські книгарні, почасти через просвіти, пожнточні т-ва і приватних особ.

Хоч звіт і згадує про земства, але наскільки вони допомагають росповсюдженню книжок, із звіту не відомо. В усякім разі росповсюдження своїх видань т-во веде мляво, маючи їх у себе на 14000 р. Товариству слідовало б більше звернути увагу і на кооперативи, а головно на хліборобські вистави, які тепер часто бувають не тільки в повітових містах, а й по селах на Україні. Останній звіт т-ом видрукований вже не по українськи. Чом?

З нашого життя.

◀ *В справі фонду імени Карпенка-Карого. (Лист до редакції „Ради").* Славнозвістний артист П. Саксаганський своїм листом, надрукованим в № 168 „Ради", звертається до полтавських земляків, щоб подали вони звістку про те, яка доля спіткала фонд імени письменника Ів. К. Карпенка-Карого, який заснувався був п'ять років назад в Полтаві, на видачу премій за кращі драматичні твори на українській мові.

Радо вітаю заклик вш. П. К—ча і охоче поділяюсь усім тим, що відомо мені по цій справі.

Спектакль, про який згадує в своєму листі П. К., одбувся в Полтаві 19 ноября 1907 р. і дав прибутку 311 р. 90 к., половина котрого пішла на вечорові росходи трупи, а друга половина, себ-тб 155 р. 95., була доручена Сакс—м покійному тепер М. А. Дмитрієву. Окрім того, після спектакля полтавські земляки вкупі з д. Сакс—м і худ. С. Васильківським зійшлись у двор. клюбі на бесіду і тут додали свої жертви на туж саму ціль. Як мені відомо внесено було жертв 160 карб. готівкою та худ. В—кий надіслав з Х—ва—32 карб., а всього склалось тоді грошей у фонд імени К. Карого 347 карб. 95 коп. Із цих грошей 50 карб. (моя жертва 25 карб. та 25 карб. жертва бувшого тоді городського голови) були увесь час на моїх руках і до цього часу наросло на них проц. трохи не 10 рублів. Щож до остатніх 297 р. 95 к., то вони зостались у покійного М. А. Дмитрієва і певні відомости про них подасть напевне шанова Г. Т—на, вдова покійного Дмитрієва.

До цього треба додати, що полтавці давно бажали й бажають, щоб зібрані гроші були доручені якій не будь поважній громадській інституції, котра склала б статут фонду імені К. Карого і довела б справу до призначеної мети. Скільки років назад ми обертались з цим до київської „Просвіти" і до „СПБ. Благотв. О-ва изд. общепол. книгъ", але „Просвіту" незабором скасовано, а „Пет. Благ. О-во" одмовилось тим, що справа наша не підходить до їхнього статута.

◀ *Праця В. Мякотіна.* В журналі „Русское Богатство" друкується тепер велика розвідка відомого публіциста В. Мякотіна: „Очерки соціальной исторіи Малороссіи". В августовській книжці журнала видруковано розділ, в якому йде мова про повстання Б. Хмельницького та про його наслідки.

◀ *Дотепний справник.* 19 августа Хорольське музично-драматичне товариство влаштувало в літньому театрі Кагана виставу. Ставили „Глитая" Кропивницького. З афішею вийшов маленький курйоз. Коли понесли п. справникові підписать афишу, на котрій було написано „Глитай або ж павук" драма Кропивницького, то він „або ж павук" закреслив і лишилось тільки „Глитай" і нащось дописав „пер." М. Кропивницького. Що воно за „пер", невідомо. Вистава пройшла середньо. Членам т-ва була знижка в 50 проц.

Народний дім в Хоролі уже майже готовий. Святить його думають 15 сентября, цього ж числа муз.-др. т-во думає влаштувать виставу «Пошились у дурні», Кропивницького.

Скільки щастя зазнав я колись в цім захистнім куточку!

Згадати-б минуле... Галя була стурбована, і тому мені не хотілось починати розмову. Я мовчав, чекаючи, що буде далі. Урешті здивувався:

— Яка ви смутна! Чого це?

— Смутна?- перепитала Галя.

Й знову затихли обоє... Ми мовчали, і все круг нас було таке мовчазне. В саду не було нікого. Був палючий літній південь, і ніхто ще не гуляв. Иноді, далеко-далеко од нас мигаючи між деревами пройде, поспішаючи кудись, яка постать і знов немає нікого.

Я дивився на Галіні пальці, якими вона перебірала листочки книги... Бліді малесенькі пальчики, як я вас любив колись, цілував!..

Раптово Галя витягла з книги щось в сірій коверті.

— Петрусю, не сердся, забудь все минуле!—промовила вона тихо, і дві прозорі сльозини скотилося їй по прегарному обличчю.

Щось позабуте знов пригадалось: вся істота моя затремтіла... Чого-чого-б я не оддав колись за ці дві сльозини з любих очей!

Пам'ятаєш, ти торік звернув мені картку, щоб я дала тобі другу, новіщу? На,—це послідня моя картка... Учора, наче сказав хто мені, що я буду бачити тебе сьогодні, і я цілий день блукаю, мов божевільна, з цією карткою в руках. Я шукала тебе. Я була певна, що зустріну тебе, мій любий коханий»!

Вона просягла мені руку з карткою і боязко, благаючи, заглянула у-вічі, поглядом повним кохання і туги.

Злість, могутно охопила мою істоту... Хтось шепнув мені в вухо: «ти повинен помститись»! І я послухався його: Встав—і, ввічливо вклонившись, сказав:

— Вельми вдячний вам, шановна Галино Йвановно, за картку, але...

Вона заблідла, очі її жалібно дивилися на мене.

...— Але... не поталанило нам з нею: вона тепер дуже, дуже нова!—закінчив я, усміхаючись.

В м. Семенівці з 4 по 6 сентября буде сельсько-господарська виставка. На цю виставку д. Б. з Хорола думає повезти старовинні килими, рушники, плахти, пояси, вишивки то що. І от д. Б. забажалось надрукувати плакатика, щоб вивісити коло вітрини. Написав плакатика так: «старовинні речі: килими, рушники, плахти, пояси, вишивки і сорочки, зібрані в Хоролі і його околиці». Поніс до п. справніка просить дозволу надрукувати, але він не дозволив і сказав, що не розуміє, що там написано; коли-ж д. Б. переписав і замісць «речі» написав «вещи», а замісць «и» написав «ы» п. справнік друкувати дозволив.

◀ *М. І. Філіпський.* 19 августа трагічно закінчилося життя одного з видатніших громадських діячів в Кам'янці—Модеста Івановича Філіпського. (Родився М. І. 1856 р.). Літературно вихований і широкоосвіченний разом з тим був він дуже добрим промовцем і досить часто виступав з публичними лекціями та рефератами, як російською, так і українською мовою. Скінчивши року 1877 гимназію учительствовав на селі, а потім в Кам'янці.

В кам'янецькім українськім життю брав він діяльну участь і мало яка серйозна справа обходилась без нього. Найбільше ж праці поклав коло „Просвіти". За час ії істнування прочитав він в ній більше 20 лєкцій та рефератів переважно про Шевченка та про значіння рідноі мови в школі та в культурнім житті. Проста, чиста мова, ясність думки, строга логичність висновків та надзвичайна щирість робили велике враження на слухачів, і як лектор, тішився він особливою пошаною в ріжних колах громадянства. Один з його рефератів, читаний ним на ювилейних Шевченкових святах в пушкинськім домі, видрукована вид. „Дністер" під назвою „Шевченкове свято". Між иншим, де які визначні польські діячи в Кам'янці, випросили у М. І. той реферат, переклали його на польську мову і обіщали подать його до польських журналів, але тілько з іх заходів нічого не вийшло.

Имя М. І. одно з найпопулярніших серед поступових кол громадянства м. Кам'нця та учителів Поділля.

В останні часи українці і инші поступовці просили М. І. виставить свою кандидатуру до Держ. Думи. З початку він був згодився, але за кілька днів до смерти зрікся мотивуючи нездоровям та иншими незалежними від нього причинами.

На похорони його зійшлося сила народу, на труну накладено більше 20 вінків. Між ними від „Просвіти" з написом „Щирому синові, славному громадянинові рідної землі,—Подільська Пвосвіта". Біля „Просвіти" похоронна процесія спинилась: Відправлено було коротку літію. Трагична смерть М. І. тяжка втрата для кам'янецького громадянства взагалі, а для українсього—особливо.

Земля йому пером!

◀ ● ▶

З Галичини.

◀ 31 вересня н. ст. у Відні почав виходити «Oesterreichische Morgenpost» часопись, який у вступній своїй статті висловлює національно-федералістачний прінціп і на підставі нього вимагає пребудування Австрії. Такий програм сього часопису.

Австрія, каже часопис, є державою виключного характеру, вона не є державою народньою, а державою народів. Істнуючий нині політичний дуалізм віддає в руки німців та сильнійших слав'янских народів італійців та менші слав'янскі народи, а в угорській половині в руки угрів-слав'ян.

Таке національножерство не може зробити з Австрії сильної держави, не може погодити всіх тих народностей, які в склад її входять. Тільки національно-автономія всіх окремих національностей, повна національна їх автономія і федерація в державу Австрійську можуть надати нову могутню силу державі.

Добре відомо, що чия сила, того й право, що ідея нової Австрії є тільки ідея, але з ростом ідеї грунтуються коло неї і сили і ми охоче вітаємо її, бо вона може послужити визволенню австрійських українців від польського ярма, в якому вони перебувають.

◀ *Мужеський семінар у Львові.* З початком шк. року 1912/13 отвориться І. курс прив. учительськоі мужеськоі украінськоі семінариі у Львові (при ул. Міцкевича ч. 21). Вступні іспити відбудуться дня 9—11 вересня від год. 8-ої рано. До принятя на перший курс вимагаеся скінченого з початком року шкільного 15-ого року житя, фізичного уздібненя, бездоганного морального поведеня і відповідного наукового підготовленя.

◀ *Тадей Соловій.* Доктор прав, адвокат у Львові, синдик Галицькоі гр. кат. Митрополії і Галицького Банку краєвого, член Видавничої Спілки *Діло* і богатьох українських інституций номер нині рано у Львові, вернувшися з позакраевоі санаторії, де лічився з важкоі недуги. Подаємо за „Ділом" його короткий життепис.

Покійнпй уродився в Поториці, сокальського повіта, в р. 1857, де його батько був повновласником Ординациі гр. Дзєдушицьких. Школи гімназияльні покінчив у Львові, тут також розпочав студиювати науки правничі, котрі докінчив у віденськім університеті, де й узискав докторат прав. Спершу посьвятився службі державній, вступаючи до Гал. Прокураториі Скарбу у Львові. По двох літах перенісся до адвокатури і в 1888 р. отворив адвокатську канцелярию у Львові. Був членом Виділу адвокатськоі палати. Ізза визначних засібностий станув незабаром одним з перших адвокатів у Галичині; в 1901 р. покликано його на становище І синдика Банку краєвого. На сім становищи нераз приходилось йому заступати економічні інтереси нашоі суспільности; з сеі причини зазнавав нераз діймаючих прикростий з польськоі сторони. Від 7 літ провадив справи Митрополії Галицькоі і нераз навіть з пожертвованєм здоровля заступав інтереси церкви та духовенства. В признаню заслуг заіменував його Екселенция митрополит синдиком Митрополії, совітником консисториі, наділяючи його грамотою з печатию галицьких митрополитів. Покійнпй—при своіх безперечно щирих українських паціональних почуванях стояв з далека від активноі політики. Мабуть ні одна українська добродійна ціль не осталась без його щедроі допомоги, одначе рівночасно жадав покійний в своій скромности, щоб імени його не публіковано. Був членом добродіем майже всіх українських товариств і слав що року поважні суми на наші просьвітні та добродійині цілі. З'осібна займався особлнво долею бідноі українськоі молодіжи і посилав що місяця на руки проф. Дністрянського 300 К на удержанє своіх стипендистів у Відни.

Стоячи осторонь від політики, брав проте живу участь в наших товариствах фінансових і економічних, був одним з членів основателів і членом комітету екзекутивного „Земельного Банку Гіпотечного", членом Виділу „Сільського Господаря", членом „Просьвіти", добродієм „Рідноі Школи", членом кураториі „Національного Музея" і меценатом украінськоі штуки.

Покійний перший в краю подав плян парцеляциі більшоі посілости між селян як Русинів так і Поляків і розпочав діло парцеляциі у нас спільно з о. Войнаровським будучи в початках Банку парцелицийного синдиком тогож.

◀ *Український Національний Музей у Львові* (ул. Мохнацького ч. 42) мав за липень і серпень 139 н-рів приросту (загально 13.295. Особлившоі уваги заслугують: портрет Костюшка в литім зелізі (оваль 12—14 cm) від п. Авдиковського з Угринова серед.; деревляний різаний в дереві монахом Йоасафом ручний хрест 1698 р., царські врата поч. XVII. віку і хатний образ на полотні (81×70 cm) від о. сов. Богачевського з Петранки; іконостас—на двох досках 12 апостолів поч. XVII. в. набуто з Милика; 33 гуцульські предмети—переважно вироби Василя Шкрибляка перед 1890 р, великанський килим—„ніжник" гуцульськоі роботи оригінальноі злуки красок (294×386 cm.) і 96 видів і типів Гуцульщини виконаних фотографом І. Дуткевичем в Коломиі перед 1890 р. (18×24 cm.), передані в дарі п. Стефаном Танчаковським ц. к. нотарем з Золотого Потока; від Ексцеленциі Митрополита одержав Музей ікону Нноли Чудотворця вел.-рус. письма поч. XVII. в, Страсти Христові на полотні 1799 р. (339×54 cm.), образ Cierymsk-ого Ісус Христос знятий з хреста (94×143 cm.) і Malozewsk-ого Pietá (95×134 cm.), два родинні портрети пол. XVIII. в. Анни з Трембіньских і Семена Шептицьких каштелянів Перемиських; о. В. Петрівського з Чікаго емаліовий знак братства св. Юрія і шкіряну печатку Вашінгтонського Університета з девізом „Deus est nobis fiducis"; п. В. Липинського з Кракова—Zdziejów Ukrainy i S. M. Krzyczewski, від о. К. Селецкого з Жужеля дві пари дальматиків на виміну, п. О. Волосянського матуриста кілька гроший, о. В. Герасимовича з Терпелівки нагрудний мосяжний хрестик, два старинні перстені, срібний годинник виробу Breguet і дві книжки від панни Гецівноі з Надієва 8 полотенець з 57 взорами вишивок, нашитих ії ученицями: о. Бучка

з Ладанець Псалтир Угнівську 1699 р., о. Моравського з Орового фелон з гафтованими квітистими аплікаціями, о. д-р С. Юрика з Золочева три фелони старинні, один з прекрасними гафтованими фігурами Спаса, Богородиці і Апостолів поч. XVII. в. і один срібнолитий слуцький пояс двобокий 314 ст. довгий; від п. д-ра Сушка десять срібних талярів і 1 сріб. рубель 2-ої пол. XVIII. в., від о. сов. Н. Білецького з Пацикова 2 образи к. XVII. в., один з портретом шляхтича Гошовського, 2 пари царських врат тонкої бароковoї роботи к. XVII. в. з двуглавим вірлом на верху (частий мотив в сербських різьбах), деревляний точений сьвічник і іконостасний хрест з різьбленим обрамленем. Обізд 24-ох церквий дав 17 рукописів XVI—XVII. в., 8 риз церковних гафтованих і вишиваних XVI почат. XVIII в., 5 ікон XVI—XVII. в., 4 хрести XVII. в. і кілька побутових предметів, та до набутя згоджено більше 150 цінних предметів по історії нашої іконописі і різьби. З робіт в Музею належить згадати: три найбільші салі партеру вже уладжені—в них розвішені ікони XV—XVII в. після віків і напрямів; в четвертій залі розвішано портрети, княжі, шляхотські і міщанські пояси та розставлено частини зброї, рингграфи, козацькі і королівські грамоти. На черзі находяться роботи в салі з іконами і образами XVIII. в., над салею нового малярства та в етнографічнім відділі.—В послідним відділі вся робота здержується ізза несловности наших майстрів, які очивидно всяке слово говорять на вітер. Один з них, що впрочім належить до найвиднійших представників руського міщанства у Львові П..., від лютого сего року робить шафу після пляну архит. Лушпинського і ніяк не гадає зачати її. Серед таких умовин—ясно, що відкрите Музея для публичного ужитку переходить в залежність від людий, з якими властиво не належало ніколи вязатись.

◀ *Міжнародній конгрес есперантистів.* 11 августа н. с. роспочався в Кракові міжнародній конгрес есперантистів раутом в залях старого театру. На честь гостей, котрих приїхало коло 2.000 місто прибрано польськими і есперантськими прапорами. Так само прибрано всі трамваі. Спеціально для учасників конгресу уладжено есперантську пошту, а де-які комісари поліції, кондуктори та трамвайна, реставраційна та готелева прислуга говорить по есперантському. На конгрес приїхав також творець есперантської мови д-р Заменгоф з Варшави.

Конгрес одкрив промовою д-р Миколайський, предсідатель конгресу, од імени міста привітав участників конгресу д-р Шарський та делегат Федорович. Промовляли ще проф. Буйвід, творець есперанта д-р Заменгоф та ще кілька душ.

Велике враження зробила промова капитана австрийської кавалерії представника міністерства війни, підполковника Гостомського та делегата товариства румунських есперантистів. Румунський делегат передав по своїй промові д-рові Заменгофові портрет творця есперанта з власноручним підписом румунської королеви Кармен Сільви. По черзі промовляли делегати таких народів: австрийських німців, чехів, мадьярів, українців, хорватів, італійців, румунів, сербів, болгарів, німців, данців, шведів, норвежців, французів, росіян, англійців, ірландців, шкотів, кастильців, японців, індів и поляків.

Од імени українців промовляв п. Якимчук з Кракова. З українців беруть участь у цім конгресі п.п. Анатоль Кох з Варшави, Волод. Козло з Стрия, Лесь Денисюк з Нового Села, С. Крутій з Чернівець, о. Ілярий Ількович з угорської Руси, І. Ваньо з Львова і Казимира Боринівна з Щавного. П. Орест Кузьма з Коломиї приїхав в чудовій гуцульській одежі, котра звернула на себе загальну увагу участників конгресу.

У вівторок оглянули участники конгресу соляні копальні у Величці, а потім відбувся великий есперантський баль, в котрім взяв участь українець п. Орест Кузьма в своїй гуцульській одежі.

◀ *Ukranische Rundschau.* Вийшло з друку й одержано у Киві ч. 6/7 щомісячника „U. R.“. Зміст: Парламент шовиністів. М. Данька.— Шевченко, політичний поет і артист. Олександра Поповича.— Шкільне питання на Україні.—Наполеон I і Україна. С. Подолянина.—Французька книжка про Україну. Д-ра Володимира Кушніра.—Сівачі анархії—Маніфестації з України за український університет.—Огляд.

◀ **Неділя, ч. 31—32. Зміст:** Нестор: З невисланих листів.— Натала Романович: На волю!—І. М.: М. Горький про національну задачу літератури.—Кнут Гамсун: В преріях.—Д. Казармів: Шеллі.—О. М.: Калючи.—М. К.: Через фірманку оженився.— П. Шеллі: Озімандиас.—М. Баран: Принада моря.—П. Шеллі: З „Царівни Феи“.—А. Чехов: Оратор.—Василь Сімович: З литовських дайн.—В. Бабяк: Вплив температури й раси на геніяльність та на божевілле.—П. Лідин: Іде мій скон.—Е. Фейненс: Слуга пастора— Записки.

◀ *„Л.-Н. Вістник“.* Вийшла подвійна книжка за іюль—август „Літературно-Наукового Вістника“. Зміст. Михайло Грушевський. На українські теми: Відлучення Холмщини. С. Кобилянська: Через кладку, повість (далі). Генрі Льонгфело: Пісня про Гайавату (поема), переклав О. Олесь (далі). Дніпрова Чайка: На солоному Вол. Дорошенко: Євг. Гребінка (з нагоди 100-літних роковин народження). М. Євшан: Болеслав Прус (некролог). Л. Будай: В. Осінніх обіймах. Homo: Театральне мистецтво і український театр (далі). М. Гордієнко Україна в державному бюджеті Росії. М. Гехтер: Український читач про українську часопись (анкета газети „Засів“. Кінець). Вас. Яновський: Спогади українця-волонтьора про повстання в Герцоговині 1875—76. рр. (кінець). В. Садовський: Російська колонізація на Далекому Сході (кінець). С. Черкасенко: З українського життя. А. Черкин: Ірляндський гомруль. Бібліографія. Нові книжки. Від редакції. Зміст IX книжки „Л.-Н. Вістніка“. Оголошення.

◀ *„Дніпрові хвилі“.* Вийшло ч. 13—14. „Дніпрових Хвиль“. Зміст. Учительські курси і українство. Поезії—Т. Романченка. Вигадки націоналистів про українців—Ів. Нечуя-Левицького. Пам'ятник запорожцям, що першими прибули на Кубань—В. С—ий. Українська гимназія—Є. Малого. З українського життя.

◀ *Письмо з „Просвіти“.* Вийшло 7 число часопису „Письмо з „Просвіти“. Зміст. „Рідна школа“ до української суспільности.— М. С. Перед початком шкільного року.—М. Возняк: III. Зморожена веснівка української просвітньої організації.—IV. По дорозі до національної свідомости та відроження.—Вол. Пежанський: Не забуваймо про наші міста.—В. К.: З просвітньої організації угорської Руси.—З життя філії і читалень „Просвіти“.—Чепига Іван: Сучасна народня освіта в Німеччині.—Календар праці в відділах чешської Матиці шкільної. Микола Курцеба: Як оживити народні читальні? Оголошення.

◀ *Сокільський і січовий здвиг.* Дня 1 вересня с. р. нового стилю відбувся перший повітовий здвиг Січий в Старім Самборі. Нема ще року, як розпочався рух січовий в нашім повіті, а вже обхопив 18 громад. Нарід дуже полюбив Січі і громадно горнеся до них. Деякі з них навіть дуже численні, пр. Січ в Стрільбичах числить понад 300 членів.

З причини, що всіх Січий не можна було до вправ підготовити достаточно, на сьогорічнім здвизі взяли участь, тілько отсі Січи: із Старого Самбора, Посади старосамбірської. Стрільбич, Білича, Страшевич, Кобла, Коблянської Волі, Бусовиск, Лужка, Стрілок, Лаврова, Лінинн малої і Мшанця. В поході брала участь також Січ з Торганович пов. самбірського, а пізнійше прибула ще Січ з Лімни повіту турчанського. Обі ті Січи хоч з під иншого стягу були дуже дорогими гістьми Січий старосамбірських, а пп. кошові Шдигель і Гринько дали тим доказ, що любов народа у них далеко більша, ніж вузька партийність.

Місцем збірним була Посада старосамбірська. Тут побіч Січовиків зібралася кількатисячна товпа народа головно із сусідних сіл і всі разом уформованим походом за двома прапорами при співі пісень січових перейшли містом до міського парку, де почався зараз фестин. Самих Січовиків і Січовичок в лентах було 820. Дуже гарно виглядали Січовики із Старого Самбора в строях козацьких, а так само Січовики із Мшанця в місцевім однострою (в довгих, суконних лейбиках без рукавів) і шапках козацьких. З Січовичок найгарнійше виглядали Січовички із Стрільбич. Всі убрані в одностроях народних числом 48, з увквітчаними головами ішли рівним кроком немов широка тасьма пестрих цьвітів колисана вітром сунулася вперед.

Вправи руханкові випали так рівно і удачно, що просто викликали подив у тичяних видців, які окружили площу вправ А вже ж найбільшу похвалу здобули Січовички із Стрільбич так, що на загальне жадане публики мусіли навіть повтаряти свої вправи. Січовики із Старого Самбора робили вправи палицями осібно і з усіх вивязалися майстерно.

Так перше Січове сьвято в Старосамбірщині удалося знаменито. Все те заслуга молодого студента п. Ярослава Яворського, що з помочю других товаришів і щирих до праці людий в несповна в однім році зумів допровадити до так гарних успіхів. Не ухибляючи иншим Січам повіту, мусимо висказати повну похвалу Січи в Мшанці, що завдяки праці п. П. Зубрицького виказує велику карність і на кождий зазив точно являєся в цілости, хотя до Старого Самбора має найдальше.

На закінчене додаємо, що повітовий комітет Січовий постарався вже і о музику січову на дутих інструментах. Науку обняв п. Білобрам, секретар магістрату і на фестині відограла вже наша капеля пісню «Боже великий єдиний, Рус-Україну спаси».

◀ В Магоноі Сити, Магоной Плейн, Шенандоа, Мт. Кармел, Шэмокин, і в кількох других місцевостях з'явився ошуканець, який казав, що він є Мирослав Січинський і колектовав від людий гроші. Легковірні а добродушні люде давали ему по доляру, два, пять і до десять, так що він збирав менче більше більше до 150 до 200 долярів на каждім плейзі. До попів ні розумнійших людий не хотів заходити, бо казав боявся, аби его не зрадили та не видали Полякам. Оповідав, що він в крайній нужді і таке инше. Чоловік се середного росту, сухорлявий, темної цері лиця, невеликого образованя, можливо що навить не Украінець а Поляк. Про се судимо з его письма, яке він післав одному шенандорському чоловікови з Філяделфії, дякуючи ему за колекту і таке инше, в якім були такі слова як «Високоуповажаний Пане» і т. е. Дуже можливе, що той ошуканець колектовав гроші також і по других місцевостях, але що всюди наказував людям, аби держали справу в тайні—тож і ніхто досі не розголошував про него.

◀ *Зі статистики міста Львова.* Після урядових обчислень в місяци червни заключено 203 подруж, а то 104 римо кат., 24 гр.-кат., 2 еванг., 79 мойс., уродилося в тім місяци 683 дітий, а то 192 римо-кат., 78 гр.-кат., 12 еванг. і 111 мойс.; умерло 377 осіб, а то 215 римо-кат., 91 гр.-кат., 6 еванг., 63 мойс. і 2 инших віроісп. Коли наведені тут числа сьвідчать, що процентове число Русинів куди більше у Львові, як се вишаховано в останній переписи населена то виказ зміни віроісповідань за місяць червень виказує, що польске духовенство поступає дальше. Ось так то в місяци червни перейшло на латинство 20 осіб, а між ними 16 Русинів і то у віці від 20 до 40 р. житя.

◀ *На засіданю Народного Комітету.* В минулу соботу переведено основну дискусию над тим, чи заявитися за національним катастром чи за виборчою геометриєю при новій соймовій вибрчій ординациі. Голоси були поділені. Однак при кінци рішено більшостию голосів заявитися за національним катастром і поручити украінському клюбови заявитися теж в тім напрямі.

◀ *Украінство і москвофільство.* Нічого здорового в дійсности не представляють ті москофільські „організацийні проби“, про які пише бомбастичні статі москвофільська преса та які служать приводом до алярмів для польської преси. Се факт, що ніякої дезерциі з украінського національного табору під москвофільський прапор нема, а є тільки „организацийні проби“ москвофільских недобитків. І коли супроти десяток і соток москвофільских—в великій части „пат̀ьомкінських“—організаций поставити тисячі наших читалень „Просьвіти“, „Соколів“ і „Січий“, господарських і фінансових інституций, з іх могучими центрами, то те порівнане як небо від землі далеке від того, щоб можна говорити про зріст москвофільства коштом украінства.

При тім одного не можна лишити без уваги: тихої протекциі польських властий, якими тішиться той „зріст“ москвофільства. Вистане пригадати, що виробляв гр. Потоцький з украінськими „Січами“, і як відноситься його наслідник до москвофільських „пожарных дружинъ“—щоби ту тиху протекцию наглядно побачити

Так представляеться дійсність. Є богато крику, богато гум буґових ефектів, богато рублів котиться по кишенях, але нема ні сліду справдішної експанзиі москвофільства. І коли можна ще говорити про небезпеку москвофільства, то треба все мати на увазі, що не безпекася лежить не так в імпортованій і рублями штучно піддержуваній „ідеі“, скільки в тій явній і потайній акциі польського загалу коло законсервованя москвофільства, яке без сеі помочи вже давно була-би у нашій краіні завмерло. Очевидно, наш загал повинен слідити роботу москвофилів серед нашого народу і протиділати ій,—і се робиться,—але до алярмів про „зріст москвофільства» ані абсолютний ані навіть релятивний коштом украінства нема ніякої причини,—тільки польська політична рація, яка вважає москвофільство топорищем до польської сокири, призначеної до зрубаня украінського дуба, консервує і реклямує москвофільських недобитків.

◀ *Маршалок гр. А. Голуховський про скликане сойму.* Нинішний *Przeglad poniedzialkowy* присить інтервю, свого співробітника з краєвим маршалком гр. Голуховським про виборчу реформу і про скликане галицького сойму.

— Як звісно, почав маршалок, президиі клюбів рішили уповажнити намісника до дальшого веденя перерваних в лютім с. р. переговорів. Пори, в якій сі переговори мають бути скінчені, не означено. В каждім случаю треба сподіватися, що ситуація вияснится перед кінцем вересня, з уваги на те, що в тім часі найпізнійше повинен сойм почати позитивну працю з уваги на те, що коло 20. жовтня збереться парлямент.

— Чи ексцеленция сподіється, спитав репортер, що теперішні переговори доведуть до якого успіху?

— Маю надію, сказав маршалок, що прийде до порозуміня між польськими сторонництвами та з репрезентантами украінського народа; маю надію, що сойм пічне небавом позитивну працю, так дуже потрібну з огляду на наглячу конечність полагодженя буджету...

— А коли би переговори остаточно розбилися?

— Тоді оставала би альтернатива: Склткати сойм мими того, що буде украінська обструкция або розвязати сойм. Перша евентуальність зовсім не представляється в рожевім сьвітлі. Тяжко було би зломити украінську обструкцию в справі реформи, і з технічних і з принципіяльних зглядів. Є вправді „lex Урбанський“ яко спосіб проти унеможливленя нарад сойму, але сього закона не можна би в данім случаю відповідно примінити задля браку відповідної екзекутиви і відповідних виконуючих органів. Проти такого способу полагодженя виборчої реформи запротестувало би теж не одно з польских сторонництв. Впрочім такої важної справи, яка обходить оба народи, що замешкають край, не можна залагодити проти волі одного народа без його згоди. На Угорщині не боролися два народи, лише два сторонництва того самого народа., А розвязане сойму було би поважною катастрофою для краю. Прошу пригадати собі відносини в Чехіі. В Гличині було би ще значно гірше. Край без буджету був би нараженим на великі шкоди. В Чехіі богаті міста давали на перед з власних фондів поважні суми на потреби краю в надіі, що край зверне ім видані квоти. Але, на жаль, галицькі міста на се не могли би здобутися. Відносини уложилися би критично. І власне та сумна перспектива утвержує мене в надіі, що справа буде остаточно згідно і корисно полагоджена.

Вкінці заявив ще маршалок, що дня 17. с. м. приїде до Галичині міністер Білінський і також візьме участь в польсько-украінських переговорах в справі соймової виборчої реформи.

◀ *Інтервю з пос. д-ром Е. Олесницьким.* Один зі співробітників *Przeglad*' у *poniedziatkow* ого мав розмову з пос. д-ром Евгеном Олесницьким в справі соймової виборчої реформи,

Пос. Олесницький говорив так:

„Від звісного *minimum* наших домагань в справі виборчої реформи не відступимо під жадним услівем. Слушности наших домагань що до одномандатової системи, а включеня плюральної і пропорціональної та петрефікациі не потребую мотивувати, бо слушність сих домагань признали вже і деякі польські сторонництва. Домаганнє 30 прц. мандатів вважаємо теж слушним й умотивованим, так з огляду на статистику населеня краю, як і огляду на участь украінського народа в оплачуваних податках. Маючи в руках незбиті докази, що наш нарід платить платить загальних податків не 18.3 прц., але 33 прц., допустилися би ми просто народного злочину, як би зійшли низше 30 прц. участи в репрезентациі краю. Отже помиляються ті, що думають, що ми відступимо від нашого мінімального домаганя.

Минулого тижня на засіданю Народного Комітету виявилася повна згода в тім напрямі, а так само згідні в тім оба клюби—соймовий і парляментарний, заступники обох украінських партій, народньо-демократичної і радальної.

Доля соймової виборчої реформи залежить виключно від доброї волі польських сторонництв.

Коли би польські сторонництва не узглядинили украінських домагань, то на думку посла д-ра Олесницького наступить розвязане сойму. Иншого способу виходу нема. Як новий сойм буде скликаний на основі старої ординациі, то украінська обструкция вибухне наново. Рада *Slow-a polskogo*, щоби украінську обструкцию зломити силою, показалася би нефортунною—кінчив пос. Олесницкий—і протягнула би за собою необчислимі наслідки. Змушені до розпучливої оборони інтересів народа, ми не вагувалися би ні хвилинки насильством. На все ми готові і погроз не боїмося. Але віримо в політичний змисл инших польських сторонництв, котрі певно раду *low-a Spolskogo* вважають звичайною демагогічною фарсою„.

З Буковини.

◀ *Брак адвокатів украінців.* В повітовім місті Вижниці, де перед двома роками повстала державна украінська гімназія, нема адвоката украінця і через те нема кому виготовлювати заяв до місцевого суду для сторін в украінській мові і взагалі помагати украінському населенню користати з прав рідної мови в судах.

◀ *Приватна українська жіноча учительська семинарія товариства „Українська школа“ въ Черніецях* істнує вже четвертий рік, має 4 класи. Шкільний рік 1912-13 починається дня 1 вересня нового стилю.

◀ *Румунські претенсії на монополію в православній церкві на Буковині.* Румуни домагаються, щоб вільні місця в консисторії по совітнику Семаці і вікарію Калінескулі були обсаджені румунами. Православну церкву на Буковині вважають вони „Румунською“ церквою і ширять в часописах клич: „Геть чужинців з церкви Стефано Води“.

◀ *Приватна українська реальна гімназія* основана в Вашківцях. Вступні іспити до I класу відбудуться в перших числах вересня ц. р.

◀ *Москвофіли й тут рухаються.* Користаючи з млявости української організації буковинських москвофіли роспочали в сім році сильну агітаційну і організаційну роботу в цілім краю. Провалившися соромно при виборах до сейму, вхопилися до роботи від споду від добування громадських рад по селах і містечках. В вересні мають відбутися вибори до ради громадської в Сереті. Серетські москвофіли відбули в цій справі чисельне віче в міській залі, вибрали виборчий комітет та депутацію з 10 членів, котра поїде до Чернівець до президента краю з жалобою, що з виборчих списків нібито вичеркнуто до 400 москвофільских виборців.

◀ *„Союз поляків на Буковині“.* Нечуваний зріст польського елементу на Буковині, як це виказав останній народній перепис, причину якого треба шукати в систематичности польської суспільної роботи і зручній політиці, яку вони ведуть, та в національній пасивности і культурній слабости українського населення—потягає за собою зріст всяких нових польських урядників в краю. Недавно основано тут товариство „Союз поляків на Буковині“, яке буде буковинським оддїлом „Ради народової в Галичині, що є верховною національно-політичною організацією австрійських поляків.

◀ *Власний дім* купило товариство гімнастичне „Січ“ на Передмістю Чернівець за суму 5600 к. Посол Василько пожертвував на цю ціль 250 кор. і один член товариства 200 к. На покриття затягненого довгу збіраються дальші жертви.

◀ *Перша ластівка організованої просвітної роботи серед угорських українців.* Угорська „Неділя“ подає звістку, що в с. Свидниці заходами місцевого учителя Половки засновано першу по статутах читальню українську. Читальня ставить крім просвітних—економичні цілі. Коли маеток читальні зросте до суми 200 корон, при читальні має бути заснований господарський кружок.

◀ *Памятка народньої словесности.* В Будапешті вийшла з друку заходом і staраннями Михайла Вробеля велика книжка, в 20 аркушів друку, п. з. „Угро-руські народні співанки“.

Новинки.

◀ *Побіда українців при виборах.* При доповняючих виборах на члена Ради повітової в Бібрці вибрано п. И. Павлінського, управителя школи в Грусятичах 128 голосами проти 13 голосів, котрі одержав москвофіл Федорошин.

◀ *Двайцять девять шпіонів* сидить тепер у вязниці карного суду у Львові. Коли до сього дочислимо сих які сидять в арешті краківським, перемиським, тарнівським, черновецьким, тернопільським і станіславським, то будемо мати легіон шпіонів, яких Росія послідними часами вислала до Галичини.

◀ *Із статистики міста Львова.* Статистика населення міста Львова в місяці червні виглядала так: Згальне число населення 213580, нових супружеств заключено 09, вродилося дітей 713; 386 рим. кат., 202 гр. кат., 113 жидів і 12 протестантів. Вмерло 377, в тім 191 жінок. За місяць червень зужив Львів 33118900 гектолітрів води. Міська електрична залізниця перевезла 2915504 осіб за 318262 корон. За цей місяць сконсумовано 1000 штук худоби, 1316 ялівок, 4709 телят, 4771 свиний і 52 коні, опріч провінціонального мяса, котрого доставлено 129515 kg. В місяці червни приїхало до Львова 6155 осіб, в сім числі 4960 з Галичини, решта з загранниці. Нових камениць побудовано 11, відновлено 8, видано 43 концесій на будову нових домів і 21 на адаптації старих.

◀ *Засуд шпіона.* Перед звичайним карним трибуналом відбувалася вчера розправа проти Аксентія Лущенка з Кіїва, обжалованого о се, що в грудни 1911 і січни 1912 р. у Львові й Бродах занимався шпіонажею та підшивався під чужі імена. Його арештовано в Бродах. При ревизії найдено 14 дуже добрих перекроїв фортів, про походження яких Лущенко дає неясні пояснення. Обтяжаючим матеріялом крім сього є для Лущенка листи писані до нього від якогось Филипа з Кіїва. Лущенко каже, що приїхав до Галичини шукати заняття, бо після фаху він є фризиором; коли ж не найшов заняття вертав до Кіїва через Броди, де його арештовано. Тому, що немав паспорту хотів перекрастися через російську границю, і сим пояснює свій неспокій, яким спричинив підозріннє у властителя готелю, який і казав його арештувати. Стверджено також, що обжалований фалшиво мельдувався у Львові. Лущенка засуджено на один рік вязниці. Він через оборонця Вайса вніс зажаленне неважности.

◀ *Агрономи-українці* з висшими рільничими студіями можуть одержати за кордоном дуже добрі державні посади. Приймає зголошення і уділяє пояснення Краєве тов. господ. „Сільський Господар“ у Львові ул. Зіморовича ч. 20 I, пов.

Редактор М. Біленький. Видавець М. Міхновський.

ОГОЛОШЕННЯ.

Потрібує негайно праці приїзжа інтелігентна українка. Шиє по журн. усяке жін. убрання, а також укр. КЕРСЕТКИ. Навчає крою і шиття. Для одчинення майстерні негайно потрібна спільниця з невеличк. капитал. для найму помешк. під майст. Листовно: Харьків, Москалівська № 31, кв. 11, А. І. Ліверовій.

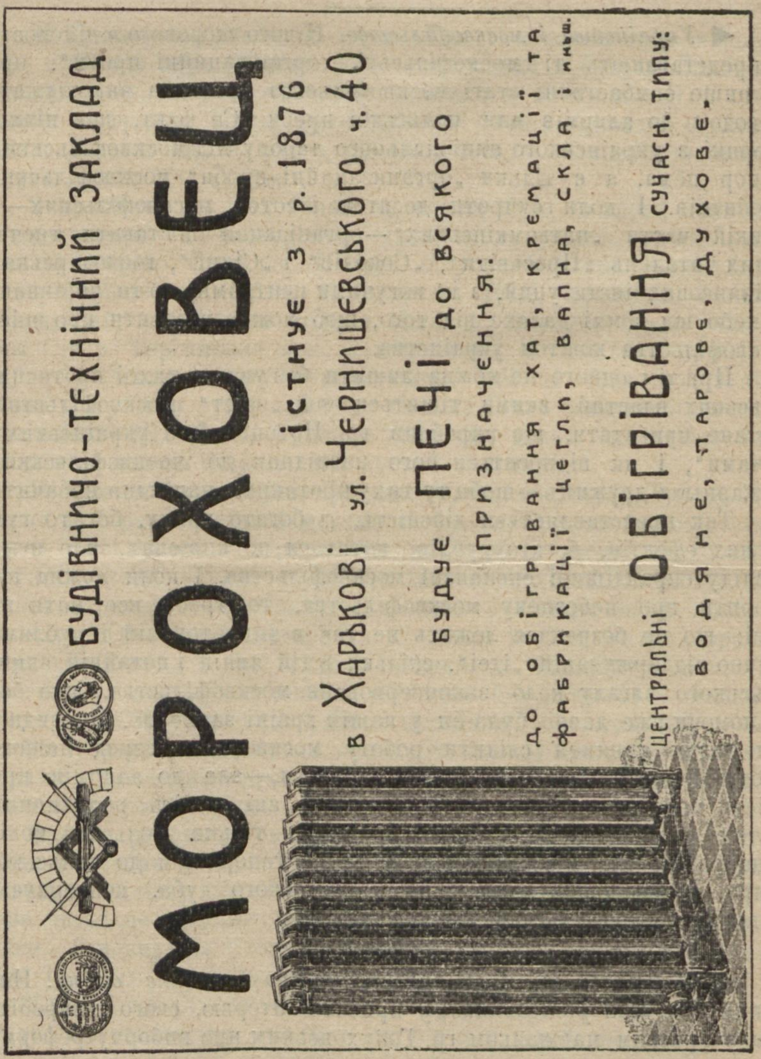

Харьків. Друкарня «Печатное Дѣло», Конторська в., Клещевський—3